

SĂPTĂMÎNAL EDITAT DE GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL

● ANUL III ● NR. 50 (151) ● 17-23 decembrie 1992 ● 16 PAGINI ● 40 LEI

ANCHETA 22

PAG. 8-11

**N. C. MUNTEANU
SANIE
CU
ZURGĂLĂI
PAG. 3**

**BĂNYAI
PÉTER
SCRISOARE
CĂTRE
CONGRESUL
A.C.
PAG. 4**

**INTERVIU
CU
RADU
POPA
PAG. 13**

**PREMIU
LITERARE
MAGDA
CĂRNECI
ION
STRATAN
PAG. 13**

GABRIEL ANDREESCU

ȘOMAJUL: DUBLĂ VICTIMĂ

Se uită prea des că multe din necazurile tranziției nu sînt datorate tranziției, ci perioadei anterioare.

Și tot așa, se omite faptul că multe dintre avaturile de după decembrie '89 nu sînt "avataruri ale capitalismului", ci ale clișeelelor unui **capitalism sălbatic** (puse în practică) pe care școala, viața instituțională, mass-media le-au repetat, vreme de decenii, cu obstinție.

Printre victime, ale trecutului și ale modului grosier de a gândi tranziția, șomerii.

Astăzi în România sînt peste un milion de șomeri: 9 % din forța de muncă. O cifră depășită de fosta Germanie de Est, Polonia sau Bulgaria. Numai că o astfel de comparație nu constituie un motiv de optimism. Mai mult decît în țările vecine, industria românească a fost construită aberant. Trecerea la un sistem economic normal presupune importante mișcări pe piața muncii, cu un cost inerent, prin dispariția anumitor **locuri de muncă, în anumite activități**; cu necesitatea unor mari proiecte de redistribuire ori recalificare. Proportia mai scăzută a șomajului față de țările ex-socialiste nu este, în aceste condiții, expresia unei mai bune pilotări a tranziției, ci a latorii (ca să nu spunem: a absenței) unor schimbări structurale în producție. Ceea ce se amîna acum se va plăti, la un preț mai ridicat, în anii următori. Trebuie remarcată discrepanța dintre nivelul șomajului - 9 %, după ultimele cifre - și reducerea activității economice. Se creează, în fond, un șomaj mascat: este cazul lucrătorilor obligați să-și ia concediu fără plată sau forma mai ambiguă a lipsei de activitate, tradusă prin reducerea productivității și a puterii de cumpărare (în trei ani, la jumătate). Aceste evoluții, care subrezesc și mai mult economia, sînt și un indiciu pentru proporțiile pe care le poate lua șomajul cînd forța de muncă, capitalurile și veniturile vor intra în raporturi firești.

Dar dacă păcatul unei industrii aberante cade în cîrca fostului regim, modul în care este dirijată la noi tranziția ar fi de imputat echipelor aflate în acești trei ani la putere, într-o duioasă colaborare cu electoratul. În mult prea multe cazuri concedierile nu sînt expresia raționalității economice. Cum să împaci reducerile de personal cu multiplicarea numărului de directori (de la 1 la 3, la 4 și, s-au văzut cazuri, de la 1 la 10)? Cum să argumentezi falimentarea unor întreprinderi de stat în timp ce conducerea prosperă preluînd, în SRL-urile lor paralele, materiile prime, utilajele și contractele acestor întreprinderi? Fenomenul generalizat al corupției nu costă societatea atît prin sustragerea unor bunuri colective, cît prin destabilizarea produsă unităților economice, cu efectele ascunse pe un timp nedeterminat, asupra șomajului.

Dar corupția este doar un păcat "grosolan". Trebuie mers dincolo de jugularea ei. O societate civilizată presupune mecanisme foarte fine de control, de coordonare între interesele individuale și de grup, între scopurile imediate și cele de lungă durată. Șomajul, cu dramele lui personale și cu certe efecte negative la nivel global, ar trebui să facă obiectul unei strategii naționale, fiind, în aceeași măsură, o chestiune-cheie a tranziției. Nu vîd totuși o autentică preocupare pentru acest fenomen, și asta nu numai datorită hotărîrii grupurilor care au preluat puterea de a obține dominația economică. Mentalitatea publică pare să fie puțin sensibilă la problema șomajului (a șomajului celorlalți). Învățată timp de decenii cu clișeele "capitalismului sălbatic", societatea românească a adoptat ideea că acum cel mai slab trebuie să moară. Dar mulți promotori ai darwinismului social confundă pe cei brutali cu cei puternici, iar lipsa de scrupule cu vigoarea.

ANDREI PLEȘU

INTERVIU
SĂPTĂMÎNII

"Din 100 de români, 95 nu vor să audă de Vadim Tudor și de *România Mare*"

Pag. 5-7

"Lăsați-i pe mîna noastră și dacă n-o să vă placă ce liniște tristă va bîntui prin paginile lor - să nu ne spuneți nouă pe nume!"

Eugen Barbu

Corneliu Vadim Tudor

Din scrisoarea adresată premierului Roman în martie 1990.

PAG. 7

ÎN NUMĂRUL VIITOR:

- Editorial – ANDREI PIPPIDI
- Interviuul săptămânii: PETRE ROMAN
- "CUM A ÎNCERCAT SĂ MĂ RACOLEZE SECURITATEA" – mărturii

Doamnă redactor șef,

Va trimit alăturat un articol pe care vă rog să-l publicați – dacă e publicabil. Nu e o supărare dacă nu e publicabil, nu sunt scriitor, nici om de cultură, cu toate că am scris cam 20 vagoane de hârtie în viața mea (dovada se găsește la 20 vag. de dosare). Sînt doar economist, e drept, cu studii superioare, adică am fost de mult, dar asta nu înseamnă nimic, la micro-economic; un fel de contabil altoit. De altfel, toată viața am stat în colțul meu de profesionist umil, un Akaki Akakievici model.

Vă rog să mă iertați că v-am răpit din prețiosul timp și că am comis prima greșală din viața mea în sensul adevărat literar. Iertați-mi și modul puțin ireverențios de adresare și cam oficial. O viața întreagă trăită sub "galaxia oficialului" nu o lepezi ușor, deși te simți ridicol.

Cu deosebită stimă și considerație.

Să ne fie rușine!

Ei nu au cerut niciodată nimic. Au mulțumit Domnului că au venit întregi sau nu, dar în viață, fie din stepele Nohailor, fie din pusta Maghiarilor, unde sute de mii de camarazi de ai lor au rămas să asculte foșnetul holdelor streine, acolo unde dorm cu sau fără cruci. Au fost singurii în întreaga istorie a omenirii care au luptat într-un singur război cît în două războaie (cu adevărat, nu ca în parlament): și contra bolșevismului și contra fascismului, cele două scorii ale secolului 20, înfruntînd moartea de Răsărit și moartea de Apus, fără ca istoria să consemneze jertfa unică a unei armate care a luptat în același război pentru salvarea omenirii de cele două mari pericole ale speței umane. Chiar cînd li s-au agățat niște decorații de veston, apoi au fost dați afară din "noua armată", nu au protestat și nu au cerut nimic. Demnitatea lor de apărători ai gliei strămoșești le interzicea aceasta. Ei nu s-au considerat niciodată o armată de mercenari, de lefegii sau condotieri ai evului mediu, răsplătiți cu trei zile de jaf sau punga de ducați din partea unui duce oarecare, ei au plecat la moarte (de-adevărat), să aperse sărăcia și nevoile și neamul. Cam desuet patetismul acesta, dar ingratitudea unui popor (dacă poporul e vina) față de cei ce și-au făcut suprema datorie e revoltătoare.

Ei nu au cerut nimic, dar niște politicieni populisti, acaparatori de voturi prin punerea în funcție a tiparniței de bani și facerea de găuri în buget, le-au dat la pensie (dacă o aveau) cam cîți încați un picior, niște foi de drum pe CFR, nici cît unui fochist, frînar sau băgător de seamă la o magazie din depou, și gratuitate pe mijloacele de transport intravilan. Pe 1 august, ziua Sfintei Cruci, s-a sărbătorit

GUVERNUL ROMÂNIEI Departamentul Informațiilor

Stimată doamnă Rodica Palade,

Doresc să vă mulțumesc pe această cale pentru interviul pe care l-ați realizat cu primul ministru Theodor Stolojan, interviu care, beneficiind de profesionalismul dumneavoastră, a constituit o radiografie exactă a unui an de guvernare.

Vă rog să primiți toată considerația mea alături de cea a întregului birou de presă și nu greșesc cînd afirm că împreună am creat acel precedent pozitiv în care puterea "a cumpărat" presa și presa puterea.

SECRETAR DE STAT
Virginia Gheorghiu

Ziua veteranilor de război din mai multe țări. Dar, coincidență blestemată și ridicolă dacă n-ar fi dureroasă, de la această dată s-a anunțat că se suspendă abonamentele fiindcă bugetul nu mnai alocă contravaloarea. Apoi, dacă ei nu au cerut-o, aceasta înseamnă o jignire. Dacă faci un dar, acesta să aibă grandilocvența celui ce dăruie, nu al cărpănosului care dă și apoi cere darul înapoi. Ei nu trebuie să fie confundați cu oricare dintre noi. Pentru ei statul nu trebuie "să dea" nimic. Pentru ei statul "este obligat" să facă ce au făcut și ei pentru țară, dacă Statul nu este numai "Aparatul", ci se suprapune perfect cu țara. Ei nu au cerut să li se dea un "dar", ci noi avem datoria față de ei, alții cîți mai sunt și mai pot să urce într-un tren, autobuz sau troleibuz sau tramvai, să o facă cu totul gratuit, fără alocații, locuri se vor găsi pentru unul sau doi moșnegi.

Și o să arătăm domnului ministru al Transporturilor că nici 5 % nu o să poată beneficia de aceste drepturi, iar în 2-3 ani nici atât. În cîțiva ani o să ducem lipsă de sămînță de eroi și o vom căuta la cimitir, dar acolo nu mai răsare niciodată. Așa se vor rezolva probabil și spinoasele probleme ale politicienilor cu privire la ei.

S-a gîndit cineva să li se dea măcar o dată pe an dreptul complet gratuit într-o clinică sau stațiune unde să-și obligească reumatismele din tranșee? Nimeni.

Pămîntul, deocamdată. Pămîntul pe care ei l-au păzit și alții l-au supt, pămîntul care-i apăra de moarte și care li va primi curînd dincolo de ea, acel pămînt din care priveau la cer să se deschidă, la racheta luminoasă, semnal al atacului din zori, să

sară din adăpost spre revărsarea de foc din față, dar, am promis, fără patetisme.

Cutremurați-vă, munților!

Cu ocazia zilei de 1 august 1992, ziua Sfintei Cruci, ziua veteranilor de război, să ne fie rușine!

ION FĂRDĂPĂNE

Stimată Doamnă,

Revista dvs. ("22") – una dintre extrem de puținele (din punctul meu de vedere, chiar singura) ce și-au propus, programatic, realizarea coerentă și constructivă a unei conștiințe civice pragmatice și moderne, capabilă să redea unui popor, spiritual prin și din istorie și cultură, demnitatea de care are nevoie și la care are dreptul, pentru a-și susține corect interesele în lume, pentru a-și putea corela ritmul său de existență cu al celorlalte popoare și națiuni, împreună putînd respira sensul pozitiv, ca încredere, al viitorului și, bineînțeles, al prezentului –, revistei dvs. deci, îi doresc, cu ocazia acestei aniversări (150 de apariții), succes în continuare, obiectivitate în exprimare și noroc în procurarea hîrtiei!

Cu stimă, o cititoare oarecare,

ION LAURA

P.S. Simțul umorului este cel de-al șaselea simț al românului. Asta e o ipoteză demonstrată.

Erată: A doua femeie fatală din numărul trecut se numește FLORINA

Odată cu începerea noului an universitar, cititorii bibliotecii GDS au sporit substanțial. Majoritatea sînt la facultățile de drept, filozofie, istorie și ASE, profilul bibliotecii fiind de științe sociale, politice, umaniste. Pe lângă aceștia, biblioteca este consultată de cadre universitare, cercetători și specialiști din instituții științifice și culturale din București.

Multe dintre lucrările existente sînt unicate, fondul bibliotecii (aproape 3000 de cărți și 497 titluri periodice) fiind obținut prin donație din partea unor foruri culturale din Franța, Marea Britanie, Germania, SUA, Suedia, Olanda, Belgia precum și cite un exemplar din toate aparițiile editurii Humanitas.

Sediul bibliotecii este la GDS, Calea Victoriei 120, iar programul funcționării ei este luni-vineri între orele 12-17.

IMPORTANT

Abonamente avantajoase la "22"

Redacția "22" anunță că oferă reduceri avantajoase la prețul abonamentelor pentru pensionari, elevi, studenți, cadre didactice, foști deținuți politici și veterani de război. Ca urmare, costul unui abonament pe trei luni la revista "22" pentru cititorii din categoriile amintite va fi doar de 350 lei (indiferent dacă se expediază în București sau în provincie, diferența de preț va fi suportată de Institutul pentru Democrație în Estul Europei cu sediul la New York). Cei interesați sînt rugați să expedieze prin mandat poștal suma de 350 lei (pe adresa: Revista "22" cont 45103532, BCR Filiala sector 1, Str. Londra nr. 10) și un talon de pensie (pe adresa: Revista "22" Calea Victoriei 120, sector 1, București, pentru Serviciul de Difuzare).

Revista noastră asigură în continuare contractarea unor abonamente avantajoase la sediul redacției: costul unui abonament ridicat de la sediu (Calea Victoriei nr. 120), cu posibilitatea păstrării exemplarelor neridicate la redacție, este de 400 lei pe trimestru (deci cu o reducere de 11% în raport cu costul real).

Pentru abonamentele expediate prin poștă, costul va fi de 550 lei (adică o reducere de 14%).

Cititorii din străinătate se pot abona la revista "22" depunînd costul abonamentului în conturile noastre deschise la Banca Comercială Ion Țiriac S.A. București: pentru dolari în contul 4020253230, pentru mărci în contul 4020253231, pentru franci francezi în contul 4020253235 (cu specificația: PENTRU REVISTA "22") sau trimițînd un cec (money order) pe adresa: Revista "22", Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, București, România. Costul unui abonament pentru zona europeană este de 72 dolari pe an (36 dolari pe 6 luni, 18 dolari pe trimestru) sau echivalentul în orice monedă convertibilă (120 DM anual, 60 DM pentru 6 luni, 30 DM trimestrial, 400 franci francezi anual, 200 franci pentru 6 luni, 100 franci trimestrial). Pentru celelalte continente, prețul unui abonament este de 80 dolari anual, 40 dolari pe 6 luni, 20 dolari trimestrial.

LA SEDIUL REDACȚIEI PUTEȚI CUMPĂRA DIN STOC:

Numere, după cum urmează: din anul 1990 numerele 7, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 28, 29, 32, 33, 35, 38, 41, 44, iar din anii 1991 și 1992 – orice număr. Exemplarele vechi din anii 1990 și 1991 vor fi comercializate la prețul de 25 lei/ex., indiferent de prețul de vînzare înscris pe ziar. De asemenea, redacția "22" ține la dispoziția doritorilor "Raportul asupra evenimentelor din 13-15 iunie" și Ediția specială "22" – "Suspiciune de fraudă".

Redacția revistei "22" anunță că își rezervă exclusivitatea pentru difuzarea revistei în străinătate. Orice altă difuzare prin intermediul difuzorilor de presă neautorizați de redacția revistei "22" este interzisă.

Foto: GINA MARIN

N. C. MUNTEANU

SANIE CU ZURGĂLĂI

Om politic îndreptățit să se considere perfect nu există. N-ar trebui să existe. Firește, dacă omul e înarmat cu spirit critic și cu un minimum de cenzură interioară. Sînt însă și excepții. Comuniștii. Ei sînt perfecți. Însă numai cînd vreme sînt la putere. Atunci pe ei nu-i încearcă îndoiala. Greșelile lor sînt cunoscute, recunoscute, chiar și condamnate de tovarășii de drum doar cînd nu mai sînt la putere. Deși s-a despărțit de dogmele comunismului din timpuri imemorabile, de care nimeni nu-și aduce aminte vreau să zic, președintele Ion Iliescu pare a fi și dînsul o excepție. Recent, în prima conferință de presă ca reales pe încă patru ani, domnia sa a privit înapoi nu cu mînie, ci cu mîndrie și ne-a anunțat sec: "Mie nu mi-e rușine de trecutul meu, chiar de nomenclaturist, cum mă tot prezintă unii". Cum îl tot prezintă "unii"? Niște răuvoitori, desigur! Altfel, dl. Ion Iliescu n-a fost prim-secretar al CC al UTC, secretar al CC al PCR, membru supleant al Comitetului Politic Executiv, secretar al Comitetului Județean PCR Timiș și prim-secretar al Comitetului Județean PCR Iași și dacă n-a fost, atunci de unde nomenclaturist? Că n-a fost, nu!? N-a fost!? Hotărît lucru, lumea e rea. Îl pizmuește pe dl. Ion Iliescu pentru că stă acolo, la Cotroceni, în intimitatea intelectuală a lui Alexandru Mironov.

Însă dl. Ion Iliescu își mai nuanțează zicerea cu "nu mi-e rușine", ca să nu spun altfel, Desigur, din respect pentru instituția prezidențială. "Dacă n-am putut să fac bine, am căutat să evit să se facă rău împotriva oamenilor", se scuză domnia sa. Și, desigur, e adevărat. În comparație cu tovarășii săi de idei și de luptă, dl. Ion Iliescu a fost un om bun, un activist cu care se mai putea și vorbi și care mai și asculta oamenii. Le făcea probabil și puținel bine ce-i stătea în putință, un pașaport, o butelie, o locuință, o aprobare pentru Dumnezeu mai știe ce. În rest însă dl. Ion Iliescu a fost revoluționarul de profesie, soldatul credincios care n-a ieșit din cuvîntul Partidului, nici chiar atunci cînd nu era deloc de acord nici cu ce zicea, nici cu ce făcea acest partid. Că în toată această orăbă supunere va fi fost ceva oportunism, lașitate, complicitate sau doar indiferență față de suferințele nesfîrșite ale semenilor nu avem de unde ști. Știe doar dl. Ion Iliescu. Dînsul socotește nimerit să se simtă mîndru de "răul" pe care l-a făcut. El putea să fie Nicolae, sau Drăghici, sau Bobu. Dar n-a fost. A fost activistul mai bun, mai inteligent, mai înțelegător decît minunații și atît de ticloșiți săi tovarășii de drum și de idei. El, ca persoană, a evitat să facă răul pe care ar fi putut să-l facă. Omeneste e un lucru admirabil și aproape moral. Însă pentru omul politic care se vrea astăzi e din cale afară de puțin. Dacă toți am fi gândit și acționat ca dl. Ion Iliescu, geniul Carpaților ne-ar fi stat și azi pe grumaz. Însă asta e altă poveste.

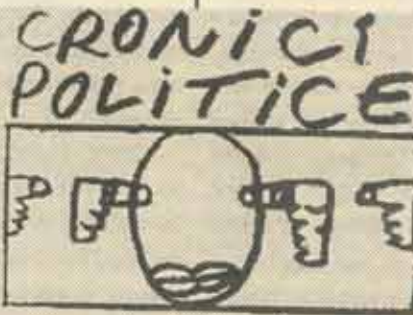
Tragedia noastră și în bună parte și a domnului Ion Iliescu e că timp de decenii domnia sa a fost membru, și nu membru de rînd, al unui partid care în mod sistematic l-a propulsat pe cel mai ticloș dintre ei. Ca să nu mai vorbim de epoca ticloșului care a fost și idiotul familiei. Al familiei comuniste, se înțelege, șper! Pe acesta l-au preamărit, l-au adulat, l-au slăvit, l-au cîntat, l-au citat, ni l-au impus ca ghid suprem. Dl. Ion Iliescu n-ar trebui să uite, încă și mai puțin să fie mîndru de faptul că, timp de decenii, a fost membru al aceluia partid care ne-a adus în țară ciurma roșie. Iar asta a însemnat coșmarul și nenorocirea noastră. Cea pe care am trăit-o, pe care o trăim și o vom mai trăi o vreme. Membru al unui partid care ne-a batjocorit istoria, geografia, care ne-a batjocorit pe noi toți și viața noastră cea de toate zilele. Care ne-a sărăcit țara, ne-a risipit în mod inutil bogățiile și ne-a aruncat în

nenorocire, mizerie și umilință. A făcut din oameni neoaameni. Partidul d-lui Ion Iliescu, celălalt desigur, a terorizat, a anchetat, a schingiuit, a băgat oameni nevinovați la pușcărie, a distrus floarea intelectualității și a politicii românești, a colectivizat, ne-a făcut să ne fie teamă și de umbra noastră. Partidul d-lui Ion Iliescu, celălalt, ne-a demolat casele, satele, orașele, bisericile, ne-a ținut în foame, în frig și în frică, ne-a umilit mamele, nevestele și fiicele, ne-a dresat să fim duplicitari, să nu mai respectăm pe nimeni și nimic, ne-a dezvățat să mai gîndim (nu chiar pe toți), să mai îndrăznim, să mai sperăm. Tot ceea ce trăim și vom mai trăi este opera partidului al cărui membru activ și important a fost dl. Ion Iliescu. Și soldat credincios! Și tăcut. Și complice! Asta ar cam trebui să-l jeneze. Chiar mai mult decît atît - aș îndrăzni să zic, dacă nu m-aș teme de acuzația că nu respect instituția!

Și problema chiar asta este. Domnul Ion Iliescu este acum o instituție. Altfel aș putea trage o concluzie scurtă și grea ca o lespede de mormînt. La ce altceva ne putem aștepta de la un om care într-o seară istorică de decembrie n-a găsit ceva mai inteligent de spus decît că Nicolae Ceaușescu a întinat socialismul științific? Altfel el a fost un om bun, poate chiar un despot luminat (dreptu-i și iluminat peste toate), însă bietul de el a greșit întinind nenorocitul ăla de socialism științific. Atît și nimic mai mult! În rest, lucru straniu, dl. Ion Iliescu a evitat și evită sistematic să atingă fie și cu un trandafir și comunismul, și ticloșiile comuniste, și pe cel mai ticloș dintre ei.

Nenorocirea este că fălindu-se atîta cu trecutul de care nu-i este rușine, dl. Ion Iliescu oferă pe gratis indulgențe celor cu adevărat vinovați de toate cîlele le trăim, deschide larg ferestrele și ușile puterii celor care au fost cu adevărat ticloșiții comunismului. Îi invită la sînul cald al puterii. Îi lasă să creadă că dînsul gîndește cum gîndesc ei. Și invers. Și iată-i, au început să fie, sînt irăși ce-au fost și chiar mai mult decît atît. Au pătruns în parlament, sînt peste tot unde ar putea frîna sau stopa schimbările, reformele, trecerea la economia de piață, la statul de drept. Că dacă domnului Ion Iliescu nu-i este rușine cu trecutul său, de ce s-ar rușina cei care au fost nerușinații, ticloșiții și profitorii comunismului? De ce s-ar rușina burocrăția roșie care cangrenează toate structurile orizontale ale statului și ale administrației de stat? De ce s-ar rușina lingăii, lichelele și jigodiile defunctului regim? Dar comuniștii d-lui Verdeț? Dar securiștii reciclați și privatizați? Cînd nu se îndeletnicesc cu ce s-au mai îndeletnicit, continuînd mai degrabă să fie în slujba celor care dețin puterea, decît în slujba statului de drept. Lor de ce să le fie rușine, cînd nerușinarea a fost și este prima lor natură? E ceea ce dl. Ion Iliescu n-a înțeles și nici nu dă semn că va înțelege vreodată. Și chiar mai mult decît atît. Nu-l lasă rana din picior. Roșie ca sîngele clasei muncitoare.

Bun. Acum de ce însemnările acestea se intitulează "sanie cu zurgălăi"? Simplu ca bună ziua. Nu puteam, totuși, să le intitulez "Porniți înainte, tovarășii"! Între altele, și pentru că ei sînt deja porniți. Iar dl. Ion Iliescu n-are inima să nu le cînte în strună. Din păcate pentru el. Și din nenorocire pentru noi.

ANDREEA PORA COLABORARE, PACT DE NEAGRESIUNE SAU CONCURENȚĂ?

Foto: GINA MARIN

Eveniment așteptat cu nerăbdare de politicieni și presă, masa rotundă a liberalilor a reușit ca după nouă ore de dezbateri - în care momentele de interes și luciditate politică au alternat cu cele de plictiseală și comic involuntar - să-și precizeze coordonatele ideologice în raport de contextul economic, să aducă o necesară clarificare conceptuală a liberalismului și să schițeze metodele concrete prin care se va realiza unificarea mișcării liberale. Absența PNL - Câmpeanu și a NPL a conturat pe de o parte existența unui viitor grevat de două formațiuni liberale (iată, nu putem încă ieși de sub dominația partidelor-pereche), dar pe de alta a lăsat loc liber dezbaterilor și definițiilor ce ar fi devenit imposibile prin prezența celor doi, riscîndu-se transformarea într-un "proces Câmpeanu". Dacă totuși un asemenea proces are loc, el se petrece cu siguranță în culise sau în cel mai bun caz este lăsat pe seama istoriei apropiate. Oricum, încercările (care totuși n-au lipsit) de a ridica în absență mînușa cîmpenistă au fost deturnate cu abilitate, discuția păstrîndu-și de la început pînă la sfîrșit tonul analitic și cam prea teoretic.

De ce este nevoie de liberalism? a fost leit-motivul dezbaterii. Și, volens-nolens, după trecerea în revistă a celor trei ani post-electorali, s-a ajuns la actualul context, în care forțele politice se autodelimitază mai mult ca niciodată în "stînga" și "dreapta", cu alunecări însă, atît de o parte cît și de alta, și cu un inexplicabil schimb de procedee, ceea ce face aproape inoperante aceste concepte, mult mai realiste fiind cele de forțe democratice și antidemocratice. Iar dacă pînă în prezent a fost imposibilă gruparea forțelor democratice pe criterii ideologice, "din cauza factorului emoțional", cum a opinat dl. Stoica (Grupul pentru reformă), acum a venit momentul unei asemenea cristalizări, care implică va soate și electoratul din confuzie. Social-democrația, liberalismul, creștin-democrația și ecologismul sînt cele patru alternative pe care opoziția le poate oferi și funcție de care trebuie să opereze clarificările necesare, să-și găsească punctele de convergență și divergență.

Din punct de vedere al doctrinei liberale, se poate discuta astăzi despre liberalismul clasic și neoliberalism. Primul plasează în centru credința în libertatea individuală ca valoare fundamentală, cu sensul ei simplificator: lipsa oricăror constrîngeri. Plecînd de la negarea conceptului de stat paternalist, liberalismul clasic sprijină statul social bazat pe o economie solidă care trebuie să fie garant al drepturilor individuale și nu colective, al proprietății, să asigure legislația care să servească individul și să nege colectivismul de tip socialist, să asigure apărarea națională și ordinea publică. Neoliberalismul, așa cum îl definește Galbraith, este produsul perioadei postbelice, născut în afara ideologiei clasice și aparținînd noului stat industrial. În expresia sa de vîrf, "Statul Bunăstării Generale", neoliberalismul neagă poziția clasică a statului și teoretizează intervenția totală a statului în sfera economică, cu precizarea că acesta are ca scop prezervarea proprietății private. La ora actuală se disting o serie de aspecte noi în evoluția liberalismului: de la cel european care pornește de la tendințe de centru-stînga, pînă la cel care realizează o combinație între doctrina "thacherismului" și conservatorismului britanic, a cărui esență este promovarea pieței libere.

Plasate între aceste alternative (liberalism clasic și neoliberalism), PNL-AT (prin dl. Dinu Patriciu), PNL-CD (Dinu Zamfirescu) și Grupul pentru reformă (V. Stoica) s-au declarat adepții liberalismului clasic, cu un accent pus totuși pe protecția socială și cu evitarea unor excese păguboase precum individualismul și ateismul, ce într-o mare măsură au fost asociate liberalismului clasic. În aceeași ordine de idei, PAC, conform spuselor d-nei Popescu, și-a manifestat în proporție de 80 % opțiunea

liberală (nu s-a precizat ce nuanță), urmînd ca la congresul din aprilie să-și definească clar poziția de aderare la mișcarea liberală. Dincolo însă de teorie și pentru a ancora discuția în realitățile românești, s-a precizat că doctrina liberală, indiferent de forma ei, trebuie să cuprindă o structură de idealuri și una de interese, ce aparține electoratului, și "cîntă vreme nu vom adapta aceste interese la structura de idealuri nu vom realiza nimic" (V. Stoica). Așa cum, pe de altă parte, construirea unei economii liberale depinde de legislativ ("terapie șoc, urmată de șoc legislativ" - Dinu Patriciu), de sistemul instituțional și, nu în ultimul rînd, de accesul la putere, care trebuie însă... cucerită. Metoda? Unificarea opoziției pe criterii ideologice, acesta fiind de altfel și scopul mesei rotunde.

Concret, căile de unificare s-au arătat a fi patru, așa cum au fost ele prezentate într-un referat întocmit de dl. Dragoș Săbădeanu - director executiv PNL-AT: 1. definitivarea unui sistem de gîndire și încheierea unui protocol negociat de părți - deci la nivel central unificarea urmînd să se facă de sus în jos, cu riscurile deja cunoscute și probate (de alții); 2. acceptarea existenței facțiunilor care pot îmbrăca formele celor două curente: liberalismul clasic, cu varianta sa modernă neoconservatorismul și neoliberalismul, urmînd ca fuziunea să respecte anumite principii și să se facă de jos în sus; 3. unificări parțiale între forțele de sorginte liberală - cu perspectiva existenței a două partide liberale (plus PNL-Câmpeanu) care să-și dispute electoratul; 4. apariția în timp și prin competiție electorală (eliminarea naturală a concurenților) a unui singur partid liberal.

Avînd probabil la bază o serie de discuții anterioare acestei mese rotunde, s-a convenit (în consens) ca fiind cel mai judicios punctul doi, urmînd ca fuziunea propriu-zisă să aibă loc în două etape: prima, în care să se unească organizațiile județene, respectîndu-se principiul parității, și a doua, ce va consta în negocieri avînd la bază principiul proporționalității (număr de membri, rezultatele din alegerile locale și generale, număr de consilieri, primari, deputați etc.), urmate de votarea unui Consiliu Director (deci mai mulți lideri) și elaborarea unui document care să cuprindă toate principiile și nuanțele. Astfel, pentru început se va organiza pe 18 februarie 1993 un congres la care vor participa PNL-AT, PNL-CD și Grupul pentru reformă, sistemul de alianțe cuprinzînd ulterior și PAC sau orice facțiune de sorginte liberală, cum ar fi grupul liberal UDMR și eventual FSN, care s-a arătat dispus să sprijine formarea acestei uniuni liberale, tocmai în scopul clarificării spectrului politic.

Dacă ar fi să concretizăm rezultatele mesei rotunde, am putea spune că s-a făcut un prim pas spre depășirea orgoliilor individuale și de partid, spre deschiderea unui sistem de alianțe "naturale" care ar putea să schimbe complet peisajul politic în viitor și totodată să găsească opoziția mult mai bine pregătită în perspectiva unor alegeri. Cu toate acestea, cel puțin încă o întrebare își așteaptă răspunsul: care vor fi raporturile dintre viitoarea Alianță Liberală și Convenția Democratică? Colaborare, pact de neagresiune sau concurență?

Lib ăria

din fundul
curții

HUMANITAS

OPINII

Regret că nu pot participa la congres, dar vă adresez aceste rânduri tocmai pentru a explica de ce nu sînt prezent. Bineînțeles, nu este vorba de motive personale, deși formal, superficial judecate, cele ce voi spune pot fi interpretate și astfel. Și totuși am convingerea că story-ul îndepărtării/eliminării mele de/din A.C. are profund substrat politico-ideologic.

Reamintesc că am fost un constant participant la Piața Universității (deseori și orator), membru fondator și membru în conducerea A.C. de la înființare. La primul congres, prin vot secret, am fost ales în conducerea națională superioară a celor 9. Și astăzi sînt fidel programului inițial al A.C., idealurilor ei, deși mi-am permis, cîteodată în public, să-mi exprim dezacordul cu anumite păreri, hotărîri concrete ale conducerii. Necunoscînd noțiunea de "disciplină de partid" (nu am fost niciodată membru P.C.R.), credeam că-mi pot permite acest lucru, mai ales că părerile mele separate, deși erau ideologic opuse unor hotărîri, nu erau în nici o contradicție cu statutul sau programul A.C.

Și totuși, fiecare caz de exprimare de părere separată a fost la început ignorată (nu primeam vreun răspuns), apoi tratată drept dizidență, aproape trădare.

Dar să vedem concret aceste cazuri.

Una dintre gravele probleme ale României este pericolul reprezentat de tensiunile interetnice. A.C. ar fi avut un rol imens în dezamorsarea acestei bombe. Dar conducerea actuală a refuzat în mod consecvent implicarea în această problemă. S-a rezumat la repetarea clișeeilor: toți sîntem egali, orice extremism este de condamnat etc., în loc de un studiu-dialog, o dezbateră profundă a acestei probleme deosebit de complexe.

Un exemplu este dialogul A.C. cu publicul de la Cluj ce a avut loc la cîteva luni de la instalarea primarului Funar. Peste 20 de personalități din țară și oraș au fost invitate să răspundă întrebărilor. Nici una dintre ele nu era de naționalitate maghiară. Gestul a fost primit de intelectualitatea maghiară de aici, care în majoritatea ei este membră sau simpatizantă A.C., ca un afront. Ungurii aveau dreptul să pună întrebări, dar nu să dea și răspunsuri.

După cum se știe (de altfel destul de superficial), în sînul conducerii U.D.M.R. există neînțelegeri, dezbinări, luptă pentru putere. O parte dintre "radicali" susțin implicit (explicit încă nu o formulează) "prin noi înșine", adică nu putem conta pe colaborarea cu democrații români, această politică a A.C. (și a altor formațiuni,

BÁNYAI PÉTER

SCRISOARE DESCHISĂ CONGRESULUI ALIANȚEI CIVICE

partide de opoziție) i-a ajutat pentru a domina din ce în ce mai mult conducerea. Dacă la Congresul U.D.M.R. din ianuarie 1993 aceștia vor reuși să pună mîna pe cîrmă, imprimîndu-i o linie populist-naționalistă, aceasta se va întîmpla și datorită acestei atitudini superficiale a A.C.

Să fie clar, niciodată n-am cerut de la A.C. o susținere a diferitelor declarații sau acțiuni ale U.D.M.R. (care deseori au fost discutabile). Dar am cerut o aprofundare a acestei problematice reale printr-o implicare deschisă și responsabilă. Ungurii sînt acuzați deseori de tendințe separatiste. La început acuzația era o invenție prostescă, cu timpul a început să apară, însă, în mod real acest fenomen. Era inevitabil. Singura organizație care lua în serios această problemă a rămas U.D.M.R. (Este adevărat că din punct de vedere ideologic și politic dă răspunsuri din ce în ce mai simpliste și confuze, dar și acesta este rezultatul izolării ei, a lipsei de dialog profund – nu declarații festive – cu posibili parteneri români, în primul rînd A.C.)

Un alt caz de disensiune. Acum un an, Ana Blandiana, în numele conducerii A.C., a adresat un apel românilor din exil, de luptă comună împotriva comunismului, pentru democrație. Pentru cei care nu cunosc disensiunile din emigrație, textul pare generos și frumos. Eu însă mă aflam în S.U.A. în momentul apariției Apelului,

fiind la curent cu "dedesubturile" chemării. În S.U.A., cercuri de extremă dreaptă cu tentă legionară adunați în jurul părintelui Calciu s-au autodeclarat purtători de cuvînt ai A.C. Democrații liberali români de acolo (Tudoran, Tismăneanu etc.) s-au adresat A.C. din București atrăgînd atenția asupra acestui pericol – compromiterea morală a A.C. –, cerînd delimitarea de extremismul de dreapta. În loc de delimitare a sosit o chemare la unitate. Am reacționat în presa din America spunînd, în esență, că eu lupt contra totalitarismului comunist, pentru democrație, dar niciodată nu voi accepta vreo coaliție cu acei anticomuniști care luptă pentru un alt tip de totalitarism, cel național.

Din momentul acestei luări de poziție, în jurul meu s-a creat o atmosferă glacială la virfurile A.C. Am propus un dialog, eventual într-un cerc mai restrîns, domnului Rusan, deoarece doamna Blandiana și-a exprimat cel mai deschis revolta față de "dizidența" mea. Încă speram într-o discuție deschisă care poate va lămurii ceva, ne va apropia. Acest dialog repetat propus n-a avut loc niciodată. Nici măcar refuzat n-am fost, doar politicos amînat.

Între timp m-am mutat la Cluj. Am anunțat că îmi este dificil să mă deplasez sistematic la București, dar dacă este vreo ședință mai importantă, vin imediat. Niciodată n-am fost chemat nici telefonic,

nici prin scrisoare. Ulterior, întîmplător (!) am aflat că avînd în vedere absențele mele de la ședințe, am fost "înlocuit" din conducere. Nici pînă astăzi nu știu dacă din cea superioară a celor 9, conducerea națională a celor 27 sau poate mi s-a luat și calitatea de membru simplu A.C.

E drept, între timp am mai făcut o "gafă". Mi-am explicat în public simpatia pentru domnul Manolescu. Am adresat și o scrisoare conducerii A.C. în care afirmam că în rîndurile membrilor nu există unanimitate pentru varianta Constantinescu. Mi se părea democratic ca cele 6 voturi ale A.C. în cadrul Convenției Democratice să se împartă între cele trei variante posibile (Manolescu, Constantinescu, Rațiu). Bineînțeles, nu am primit nici un răspuns. Sau poate excluderea (pardon, înlocuirea) mea a fost răspunsul? Precizez că după hotărîrea C.D., și în public și în particular l-am susținut cu toată energia pe Emil Constantinescu. Am strîns mii de semnături, am vorbit la mitinguri U.D.M.R. Pentru al doilea tur de scrutin m-am deplasat la biserici maghiare pentru a îndemna la prezența la vot și susținerea lui Constantinescu și multe altele.

Inutil. N-am mai fost "iertat".

Aș dori foarte mult ca această scrisoare să nu fie greșit înțeleasă, fals interpretată. Povestesc cazuri personale nu din motive de orgoliu, ci deoarece cred că anumite fenomene pot fi mai clar puse în evidență prin cazuri, evenimente decît prin discurs excesiv de abstract, teoretizant. Evident, exemple concrete cunosc doar din propria mea experiență.

Scopul acestei scrisori nu este o defăimare sau un atac împotriva A.C., ci numai atragerea atenției Congresului și a noii conduceri asupra unor devieri nu tocmai democratice de la principiile inițiale ale Alianței și asupra pericolului neglijării unor problematice (precum cea a problemei interetnice).

În prezent există o ambiguitate: organizație socială dar care preponderent face politică. Eu personal aș aprecia la fel: o organizație cu caracter social, care din cînd în cînd, indirect, influențează politicul ca și o altă preponderent politică – eventual partid – care are și activități sociale. Dar nu pot fi de acord cu varianta confuză actuală în care prin texte stufoase, cețoase se acoperă adevăratul rol, adevărata identitate a A.C. De fapt există o criză de identitate.

În ipoteza că A.C., la acest congres, la care regret că nu pot participa, va reuși să se autodefinească mai clar, mai concret,

– și în ipoteza că Alianța Civică va dori să se implice sistematic într-un dialog interetnic, domeniu la care mi-aș aduce modesta contribuție,

– și în sfîrșit în ipoteza că A.C. va deveni mai democratică și mai tolerantă cu alte păreri, îi va "iertă" pe cei care și-au permis în cazuri concrete să spună în public și păreri diferite de cele ale "conducerii superioare".

sper să rămîn alături de voi.

IOAN GRIGORESCU

ANDREI PLEȘU

NU M-AM SIMȚIT DELOC FESENIZAT ÎN PERIOADA CÎND ERAM MINISTRU

● Aluziile neflatante la FDSN și Iliescu n-au fost înregistrate ● Nu mi-aș îngădui nici o clipă să cred că opiniile doamnei Blandiana se explică prin motivații subliminale sau culise tulburi ● Doamna Blandiana este un om masiv calomniat, dar dacă facem topuri, nu cred că intră între primii trei ● Superlativul mă neliniștește ● Mă neliniștește și să aud pe cineva spunând despre sine că ar fi un simbol ● Dacă nu ne spunem problemele interne, ca să nu semănăm cu nimeni, începem să semănăm cu partidul-monolit, fără fisură ● Nu cred că un capital de suferință poate fi un criteriu de competență politică ● Dacă îmi spui "pînă nu faci 15 ani de pușcărie, te rog să nu te pronunți", sigur că mă intimidă și tac ● Violența cu care m-a atacat Partida Națională arată că ei au intuit mai exact decît colegii și oamenii din opoziție (care m-au tratat de colaboraționist) ce neconvenabil era amplasamentul meu politic ● Nu știu nici acum dacă am sau nu vocație de ministerial ● Poate că înăuntrul guvernului am făcut mai multe eforturi de corijare a exceselor Puterii decît a făcut opoziția ● Spun toate acestea cu mica mîndrie rănită a cuiva care prea a fost inventariat mereu ca "negru", fără să se știe că în cutia lui s-au adunat și bile albe ● Nu am beneficiat în timpul ministeriatului decît de o gherilă cu tir mic, în care mi se atribula o psihologie de mărunț pișcher ● Din 100 de români, 95 nu vor să audă de Vadim Tudor și de *România Mare* ● Mă miră că opoziția nu ține piept prestației compacte a Partidei Naționale, lăsîndu-i să ocupe scena cu o retorică periculoasă ● În fond, ce avem cu Buzura? ●

Afirmația dumneavoastră referitoare la faptul că alegerile au fost mai degrabă pierdute de opoziție decît cîștigate de Iliescu a provocat mai multe replici. Le cunoașteți?

Am aflat întîmplător că d-na Blandiana, întrebata în legătură cu interviul meu din "22" (nr. 41), a răspuns că "Pleșu vorbește ca un om care a fost de partea Puterii". Am să încep cu obiecția care mi se pare mai curînd sentimentală: de ce fac exclusiv o analiză a opoziției, de ce nu mă refer și la Putere. Tema mea era eșecul CDR în alegeri: a-mi reproșa că în timp ce discutăm această temă nu am abordat și o alta e ca și cum ai spune unui om: "Dom'le, defectul textului dumitale despre lei e că nu ai vorbit și despre canguri". Nu lipsește din presa noastră o critică severă a Puterii, și, de altfel, chiar și în textul meu am cîteva aluzii la FDSN și la Iliescu, nu neapărat flatante. Iritarea stîmplată de opinia mea merită analizată mai mult pentru stilistica, decît pentru substanța ei. În condiții normale, faptul că eu am o părere care nu convine unui anumit partener nu ar trebui să-l determine să creadă că eu am de camuflat un joc suspect. Mi se pare normal ca d-na Blandiana să nu fie de acord cu mine și să nu fiu nici eu de acord cu dînsa întotdeauna. Ce mi se pare anormal este să presupunem îndărătul opiniei cuiva o motivație urtă. Nici o clipă nu mi-aș îngădui să cred că opiniile d-nei Blandiana se explică prin cine știe ce motivații subliminale sau culise tulburi. Eu sînt deplin convins de buna-credința a d-nei Ana Blandiana, nu pun nici o clipă la îndoială intențiile ei foarte curate și intru în disjuncție cu ea așa cum intru în disjuncție cu cineva a cărui calitate umană îmi este garantată. Faptul că pentru dînsa opiniile mele sînt semnalul unei angajări secrete față de Putere (sau față de o anumită grupare politică) mă nedumerește. Cîndva, la începutul ministeriatului meu, am întregit-o: "Așa cum mă cunoști, ce crezi că mă poate determina să am comportamentul pe care îl am? Crezi că m-am hotărît să fac acum ceea ce nu am făcut înainte de '89?". "Probabil că îți place foarte mult puterea", mi-a răspuns atunci. Văd că și acum, în *Tribuna Ardealului*, a reluat tema puterii. Or, eu am refuzat o candidatură prezidențială care îmi fusese oferită de două formațiuni politice, am refuzat să candidez la Senat și la deputăție... Am refuzat adevărate funcții de partid. Retragera mea e netă. A fi suspicios nu e o frumoasă trăsătură de caracter. Pe de altă parte, aproape nu e nimic din ce am spus eu pe care d-na Blandiana să nu îl repete în interviul domniei sale din "22", nr. 48. Opiniile ei despre faptul că membrii Parlamentului propuși de Convenție au fost

prost aleși, despre modul cum a fost organizată campania, despre modul "de-a dreptul iresponsabil (zice domnia sa) în care noi am crezut că vom cîștiga aceste alegeri" etc. - coincid cu opiniile mele. Și atunci, de ce cînd le spun eu sînt niște lucruri murdare și cînd le repetă dumneaei sînt îndreptățite? Mai mult, am satisfacția să văd că lucrurile evoluează într-o direcție pe care (nu pentru că sînt grozav, ci pentru că e vorba de bun-simț) eu am putut-o prevedea. În fond, venirea lui Emil Constantinescu în locul lui Corneliu Coposu nu înseamnă aducerea unei generații mai tinere în prim-plan, așa cum spuneam că ar fi cazul să se facă?!

Care credeți că sînt explicațiile?

Dacă e să caut la rîndul meu acum motivații, cred că iritarea aceasta vine și dintr-o formă de orgoliu. Sînt prea multe superlativul în interviul d-nei Blandiana. Doamna Blandiana este, de pildă, "cel mai calomniat om" dintre actorii scenei noastre politice. E un exces. Este un om masiv calomniat, dar dacă e să facem topuri, cu siguranță că nu intră între primii trei. Apoi, o propoziție care (nu vă ascund) m-a stupefiat: "Cei mai necinstiți din partea asta sînt totuși mai puțin necinstiți decît cei din cealaltă parte". Acestea sînt statistici năucitoare. Și ideea că există o necinste prizabilă și una neprizabilă, că necinstiții noștri sînt cei mai cinstiți - mă neliniștește. După cum mă neliniștește și declarația: "Nu vrem să semănăm cu nimeni, avem oroare să semănăm cu cineva", și de aceea noi nu ne spunem problemele interne. Dar tocmai făcînd așa semănăm cu cine nu trebuie - și anume cu cei care aveau teoria partidului-monolit, fără fisură, fără breșă. Mă neliniștește și (amical și în plan strict uman, aș spune) să aud pe cineva spunînd despre sine că e un simbol. Într-o discuție la televiziune cu dl. Iosif Sava, am auzit-o pe d-na Blandiana povestind cum a devenit ea un simbol încă dinainte de '89. Chiar dacă într-un moment de entuziasm și de narcisism poți avea senzația că ai devenit așa

ceva, în general, nu prea o declari. Nici pe Doina Cornea, nici pe Radu Filipescu, nici pe Mircea Dinescu, nici pe Dan Petrescu nu i-am auzit spunînd că se sînt simboluri... Nimeni dintre cei care și-au pus pielea pe băț înainte nu și-a exhibit nimbul simbolic după revoluție. Și e puțin neliniștitor să vezi un prieten, un poet și un om - în a cărui bună-credință, repet, cred - că nu-și mai dă seama cît de deplasată e o asemenea declarație.

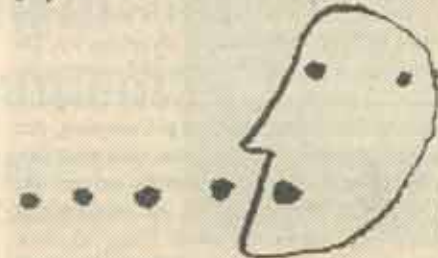
Mai există și alte răspunsuri pe care le-ați da celor cu care vă aflați în dialog prin intermediul revistei noastre?

dl. Marino îmi obiecta (nu am citit articolul, dar mi s-a transmis informația) în *Cotidianul* că eu sînt un om care nu mă pot compara (ca suferință acumulată sub comuniști) cu cei care au făcut lungi ani de pușcărie. Are perfectă dreptate: pe lingă așa ceva, Tescanii sînt o bagatelă, deși aș îndrăzni să spun că tot era mai rău la Tescani decît prin străinătățile pe care le străbătea pe atunci dl. Marino. Am să mai reflectez la ideea că eu nu mă pot pronunța critic în probleme de conjunctură politică pentru că nu am un capital de suferință, deși nu cred că acesta poate fi un criteriu de competență politică. Sigur, dacă îmi spui "Dom'le, pînă nu faci 15 ani de pușcărie te rog să nu te pronunți", mă intimidă și nu mai zic nimic. De altfel, sînt încă tînăr, timpul nu e pierdut și s-ar putea să fiu obligat la un moment dat să obțin și această diplomă care să-mi dea dreptul să vorbesc.

Deci, dacă e vorba să facem topul calomniatilor, intrați și dvs. între primii trei.

Da, cred că da. O spun fără mîndrie. Sentimentul meu e că, față de relativ modesta mea prestație publică (pentru că totuși nu am condus nici mitinguri, nici antimitinguri, nu am bătut și nu am fost bătut, nu am fost la rampă în materie politică), am acumulat o mare cantitate de injurie și calomnie... Și au fost perioade în care am beneficiat de injurături din toate taberele cu puțință, ceea ce e o

INTERVIUL SĂPTĂMÎNII

performanță. Virulența cu care am fost atacat de Partida Națională arată, după părerea mea, că oamenii aceștia au intuit mai exact (cu un fel de instinct animal) ce neconvenabil era amplasamentul meu politic. Au înțeles mai bine decît unii colegi, prieteni sau unii oameni din opoziție (care m-au ștampilat de la bun început de colaboraționist, de criptofesenizant) că pot deranja (din punctul lor de vedere). Deci în topul acela aș îndrăzni să concurez cu d-na Blandiana. Cred că și Iliescu ar putea avea aici niște pretenții, nu-i chiar un concurent lipsit de interes.

În orice caz, revista "22" nu prea v-a ajutat să urcați în top. Ba chiar am primit reproșul că v-am făcut cîndva două "numere omagiale".

Am fost atunci foarte stingherit. Deși, sigur, am fost mișcat de această solidaritate. Dar am fost stingherit pentru că am simțit cum capăt o dimensiune pe care nici nu o am și pe care nu îmi plăcea să o văd formulată: parea să aibă într-adevăr o componentă omagială stingheritoare. A fost un moment în care unii dintre prieteni au simțit nevoia să se manifeste solidar, tocmai pentru că eram foarte contestat, și în termeni extrem de brutali. Revista "22" a reușit să-și înfrîngă idiosincraziile și să-și impună o formă de solidaritate pentru care îi sînt recunoscător.

Atunci să încercăm să recuperăm acum, cu cele mai incomode întrebări - nu fără legătură cu ceea ce s-a scris în presă. Chiar acei (destul de puțini) care vă acordă meritul că ați fost singurul susținător al ideii că schimbarea se face numai din interior vă reproșează lipsa calităților administrative. Cum vă vedeți azi experiența de ministru al Culturii?

Vă dați seama că înainte de '89 nu a trecut niciodată prin cap vreunui om ca mine că o să fie ministru. Odată născută situația, eu însumi am fost stupefiat. Nu eram instruit pentru așa ceva, nu aveam nici un fel de experiență și nici un fel de exercițiu. A trebuit să învăț din mers anumite tehnici de conducere, pentru care nu eram, probabil, foarte dotat. Eu nu știu nici astăzi dacă ceva în vocația mea coincide cu adevărat cu vocația unui ministerial. Înclin să cred că un foarte bun administrator nu sînt.

Care sînt lucrurile de care sînteți și acum mulțumit că le-ați făcut?

Cred că este singurul ministru a cărui structură s-a schimbat în substanța lui. De asemenea, am schimbat foarte mulți directori de edituri, de instituții culturale, de teatre. Eu demult aștept ocazia să spun ce am făcut, deși e greu să-ți pui realizările pe masă. Dar accentul a căzut într-o asemenea măsură pe ce nu am reușit, încît s-a estompat cu totul o parte de activitate care îmi are (zic eu) justificările și împlinirile ei. A fost un ministeriat de un an și trei sferturi într-o atmosferă de haos, de derută, de contestare, de dezordine publică extraordinară. Toate dădeau un caracter aparte activității de atunci care, am impresia, nu mai e chiar de același tip (cel puțin în Ministerul Culturii, în ultima parte). Să recapitulăm: am întemeiat (sau reîntemeiat) cîteva instituții la care țin foarte mult: Muzeul Țăranului Român, Institutul de Studii Orientale, Comisia Monumentelor Istorice. Am organizat cîteva expoziții importante de artă românească și universală în străinătate (la Veneția, la Tokyo, la Paris), am reușit să arăt Brâncuși-ul din pară la New York, chiar cu dificultăți, cu

(Continuare în pag. 6)

INTERVIUL SĂPTĂMÎNII

(Urmare din pag. 5)

suspiciunea păstrată pînă azi că a fost o afacere personală soldată cu falsificarea etc. Mai există o performanță aproape necunoscută - Oficiul de expoziții, cu o arhivă unică în țară, pusă în ordine de Mihai Oroveanu și de echipa lui. De asemenea, faptul că am reușit să-l conving pe Andrei Șerban să preia direcția Teatrului Național (nu singur, a contat și Caramitru, dar am sentimentul că ar fi ezitat mai mult sau poate nu ar fi venit fără garanțiile pe care am putut să i le ofer). Faptul că am putut face la Ministerul Culturii o casă de filme, al cărei director este Lucian Pintilie, unde el și-a putut face filmul comentat cu admirație de o lume întreagă, că acolo s-a făcut și filmul cu Piața Universității (efortul de a sintetiza un fenomen social și politic ar fi rămas alfel fragmentat), că am organizat după mulți ani de întrerupere din nou Festivalul "George Enescu" și concursul internațional "George Enescu" le consider realizări. Chiar și Teatrul Masca - un teatru cu un oarecare succes, care face și scandal, nu tocmai pe drept. Cînd a venit dl. Mălaime să-mi ceară aprobarea pentru acel teatru mi-a spus că nu vrea nici bani, nici sală, pentru că aceasta e o formă de teatru care se face la colțul străzii, într-un hangar, dar pînă la urmă a avut nevoie și de bani și de sală. S-a creat la Operă o trupă de balet modern, care lipsea. În plus, am avut contacte importante cu politicieni și diplomați străini și am înțeles întotdeauna să fac în așa fel încît România să fie un partener plauzibil pentru orice proiect. Am cerut pentru România statutul de membru al Convenției Culturale Europene, care s-a acordat după ce am plecat cu din minister, dar demersul s-a făcut în timpul ministeriatului meu. Tot în timpul ministeriatului meu s-a făcut aderarea noastră la francofonie.

Cum vă apreciați intervenția în viața politică de atunci?

Socotese că a fost important să existe un membru al guvernului (ministrul Culturii), dublat apoi de doilea - dl. Șora, ministrul Învățămîntului -, care în momentul 13-15 iunie să dea un comunicat de distanțare față de ceea ce a înțeles Puterea să facă atunci. De asemenea, ca un membru al guvernului să dea un comunicat - singurul - legat de publicațiile extremiste ce începuseră să facă victime. Amintesc și demisia mea din ianuarie 1991. Uneori am avut senzația că am făcut înăuntrul guvernului mai multe eforturi de corijare a unor excese decît s-au făcut în opoziția propriu-zisă. Spun toate aceste lucruri fără emfază, dar cu mica mindrie rănită a cuiva care prea a fost inventariat mereu ca "negru", fără să se știe că încet-încet s-au adunat și bile albe în cutia lui.

Acum, ca să anticipiez o întrebare a dvs., vă spun și lucrurile rele. Lucrul cel mai grav pe care l-am ratat este obținerea unui buget consistent, convenabil pentru cultură. Și vina pe care mi-o fac în modul cel mai apăsător este că ar fi trebuit să fiu mult mai tranșant și să nu accept o negociere cu un rezultat atît de prost. Pe urmă, cîteva opțiuni greșite în materie de oameni. Adică am socotit că prestigiul și competența dintr-un domeniu îți dau automat prestigiu și competență în administrație. Am avut nefericirea să constat că uneori chiar oameni în care aveam deplină încredere (fie și prieteni) nu au fost niște perfecți colaboratori. Aceasta a fost, fără îndoială, vina mea. De asemenea, nu am avut întotdeauna destulă imaginație legislativă, capacitatea de gîsi căi (fie și insolite) de a obține fonduri, de a finanța, de a reorganiza. Îmi era clar că sînt două-trei legi foarte necesare: legea patrimoniului, legea sponsorizării (care n-au ieșit nici pînă astăzi). În general, mi-au lipsit consilierii în plan financiar și juridic. Deci am avut defecte de funcționare rezultate din lipsă de promptitudine și de experiență.

Care ar fi cea mai gravă greșală?

Că am cedat prea ușor unui fel de retorică sentimentală: "Dom'le, nu avem bani de nimic, nici de medicamente, mor copiii... Ce putem face noi mai mult pentru cultură?". Or, atunci cînd ești sărac, nu mai contează leul în

plus pe care îl dai pentru floarea de la butonieră. Dacă fiecare din ministerele mai bine finanțate decît al culturii ar fi cedat o sumă minimală din donațiile lor luate la un loc, se putea face un buget onorabil pentru cultură. Aici nu am avut destulă virilitate, ca să spun așa.

În linia întrebărilor incomode ar fi una legată de trustul Domus, alta de păstrarea d-lui Hegheduș în Ministerul Culturii.

Eram întotdeauna iritat cînd mi se tot pune pe masă Hegheduș. Adică schimb 75 % dintr-un minister și mi se reproșează restul de 25 %, în vreme ce în nici un alt minister nu s-a schimbat decît, în general, 25 % și nu se mai reproșează cei 75 % neschimbați. Aud că Ministerul Învățămîntului e, pînă la ora asta, practic neschimbat, în afară de cițva secretari de stat. Eram primul care să am motive personale să scap de Hegheduș: el e cel care mi-a transmis ordinul să plec din București înainte de '89. Dacă nu am făcut-o, este pentru că, din tot aparatul Consiliului Culturii de dinainte de '89, el a fost (o confirmă mai multe ununi de creație, mai puțin muzicienii, unde se pare, a avut niște intervenții supărătoare), în comparație cu Dulca, cu Suzana Gădea, cu Tamara Dobrin, persoana cea mai civilizată. Eu nu puteam să mă arunc în apă fără o minimă ucenicie tehnică. Nu știam unde se află butoanele pe care trebuia să apăs. Trebuia să am un pion de tranziție, ca să spun așa. Nu se poate tranziție fără oameni de tranziție. Chiar dacă ulterior am aflat că Hegheduș era mai puțin loial decît credeam eu, că avea reflexe vechi, nu cred că ce a mers prost în minister, a fost din cauza lui. Chiar dacă a încurcat uncori lucrurile sau le-a încetînit.

Chestia cu Domus este mai mult o ploaie de schije născută în jurul unei false explozii. Ministerul Culturii a căpătat prin decret, după revoluție, proprietatea asupra cițorva din casele de protocol ale lui Ceaușescu. Începînd de la vila Elisabeta, care a devenit o vilă de protocol a întregului guvern și a multor alte instituții, nu neapărat guvernamentale, vila Florica de la Ștefănești, Peleș și terminînd cu Olănești. Ca să existe un organism care să le administreze s-a născut trustul Domus. Iar specialiștii din această zonă nu sînt întotdeauna purissimi din punct de vedere comportamental. A avea în subordinea ta zece restaurante implică aprobare automat mici devieri economice; dar nici una din acestea nu a avut proporția unui scandal. S-au făcut nenumărate anchete, s-au trimis comisii de anchetă economică de la Parlament, a trimis guvernul anchetă (la cererea mea) pentru a termina odată cu ideea că la Domus se întîmplă lucruri teribile. Nu s-a găsit niciodată nimic incriminabil, chiar dacă pe parcurs au existat tot felul de nereguli pe care, cînd le-am aflat, le-am corijat. Asta e însă mai mult sau mai puțin inerent. Nu poți reproșa ministrului Alimentației Publice că nu știe ce chelner ia bacșiș. Dacă s-ar fi întîmplat ceva spectaculos, îmi imaginez că măcar după plecarea mea - care eram presupus a camufla scandalul - s-ar fi produs mari schimbări. Domus-ul e neschimbat și la ora asta. Marile reproșuri au venit mai ales de la România Mare. În general, un om nu știe să reproșeze cuiva decît ceea ce ar face el însuși dacă ar fi în postura cu pricina. Ce puteam face eu, în postura de putere pe care o aveam, decît cam ce ar fi făcut și Vadim Tudor? Trăgeam niște chofuri, creșteam niște oi și făceam afaceri necurate cu Domus-ul.

Faptul că ați fost ținta unui tir evasiv-întrerupt - calomniil, dar poate și obiecții îndreptățite - v-a ajutat într-un fel sau doar v-a creat o reacție resentimentară?

Dacă mi-a lipsit ceva - oricît pare de ciudat - în timpul ministeriatului meu, e că nu am primit observații severe pe lucruri de substanță. Aș fi fost fericit să existe critici ale activității mele ministeriale care să îmi pună pe masă contraproiecte mult mai eficiente decît proiectele mele. Or, nu am avut norocul decît de un fel de gherilă cu tir mic, în care mi se atribuia mereu o psihologie de mărunț pișicher.

În fond, tot ce s-a întîmplat în România Mare în acești ani a fost, dacă te gîndești bine, un mărunț delir de joapă: că umblu gol, că am

care guvernul, poate primul-ministru însuși, au avut-o despre ce rol ar fi putut juca ei. Ideea că asemenea oameni pot fi folosiți fără ca ei să fie cei care te folosesc pînă la urmă a fost străină

Domnului Petre Roman, Prim Ministru al guvernului român
Stimate, domnule Prim ministru,

Subsemnatul Eugen Barbu, membru corespondent al Academiei române și al Academiei americane de științe vă rog să supuneți forurilor competente aprobarea de înființare a publicației "Neamul românesc", continuatoarea revistei cu același nume, înființată de Nicolae Iorga în anul 1906, adevăr istoric care va figura în permanență pe frontonul seriei noi.

Precizez că această revistă va fi un săptămînal social-politic și cultural ale cărui caracteristici fundamentale vor fi: independent și de centru.

În condițiile libertății de exprimare statornicite acum pentru crearea unui climat autentic de muncă și emulație națională și pentru promovarea valorilor perene ale spiritualității românești vă amintesc că din colegiul de redacție vor face parte personalități de prestigiu ale științei și culturii românești cu care am vechi și durabile afinități, precum: Acad. Ștefan Pascu, violonistul Ion Voicu, pictorul Sabin Bălașa, compozitorul Doru Popovici, scriitorii Edgar Papu, Ecaterina Oproiu, Ion Lăncrăjan și alții.

Pentru apariția în condiții optime a acestei publicații aș dori să ni se dea concursul în vederea obținerii următoarelor necesități:

1) un împrumut financiar rezonabil necesar cheltuielilor inevitabile salarizărilor din primele luni, împrumut pe care redacția se va obliga prin contract legal să-l ramburseze în termen de un an.

2) Repartizarea din Fondul locativ de Stat a unui imobil corespunzător pentru funcționarea redacției.

3) Asigurarea unui culoar tipografic sigur pentru apariția revistei, indiferent de fluctuațiile politice existente sau de eventualele greve ale unora.

4) Atribuirea unei cote de hîrtie ferme, necesară apariției unei reviste de 16 pagini, format mijlociu, într-un tiraj inițial de 150.000 exemplare, precum și acordarea unui xerox.

5) Desemnarea unui reprezentant de încredere al puterii de Stat pentru a sprijini efectiv rezolvarea tuturor dificultăților inerente începutului.

Întențez, totodată ca în viitorul apropiat să înființez pe lângă revista amintită o mică editură care să promoveze cîteva dintre cele mai importante valori ale culturii românești sub genericul: "Biblioteca națională".

Cu mulțumiri,
Eugen Barbu
14 martie, 1990

urechile mari, că sînt gras, că fur... Nu m-a deranjat această formă de pisălogală mărunț, cît m-a deranjat lipsa atacului de anvergură care, probabil, m-ar fi corijat în multe împrejurări.

Lui Petre Roman i s-a reproșat la colocviul de la Costinești aprobarea pe care ar fi dat-o pentru apariția României Mari. El a povestit despre oferta făcută de Eugen Barbu și C. V. Tudor, o scrisoare pe care el ar fi înminat-o ministrului Andrei Pleșu.

Odată, într-un drum către Sinaia, unde trebuia să vedem Peleșul și Cazino-ul și să le căutăm un statut, Petre Roman mi-a pus în mînă o scrisoare a lui Eugen Barbu și Vadim Tudor, în care aceștia cereau să înființeze un ziar. Scrisoare extrem de vulgară, în care de fapt ei propuneau un fel de troc prim-ministrului, avînd acul că vor să intre într-o complicitate politică... Petre Roman mi-a spus: "Dacă o revistă din asta apare sau nu, cred că ține de competența dumatilă. Eu, personal, cred că nu se poate contesta că Barbu totuși are talent. Dar, mă rog, asta o decizi dumneavoastră". Deci e adevărat că eu am căpătat acest document. Cînd am ajuns acasă l-am citit mult mai atent și m-a frapat obrăznicia față de primul-ministru (oricine ar fi fost el). Dacă eu aș fi fost prim-ministru și aș fi primit un asemenea document aș fi avut o reacție promptă. Mi-am spus că Roman nu a avut răbdare să parcurgă tot textul și că nu a realizat ce era acolo. L-am dat un telefon și i-am spus: "Domnule prim-ministru, această scrisoare vă jignește. Dacă vreți, vă fac eu un proiect de răspuns". Și l-am și făcut. Era un răspuns menit să lase să se înțeleagă că tipul de negociere pe care o propuneau ei nu mai este posibil după 1989. Am dat acest proiect de răspuns primului-ministru, care sînt sigur că nu l-a trimis niciodată. După vreo lună-două ei au apărut - nu cu titlul de Neamul românesc (cum voiau la început), ci cu titlul de România Mare. Au înființat și Fundația, au obținut și un sediu. A fost o perioadă cînd puteai negocia direct cu tipografiile apariția unei reviste, încît nu pot distribui cu mîna pe inimă nici un fel de culpabilități. Dar nu le-am dat nici un fel de aprobare. Și asta ar putea explica o parte din violența lor. Cred sincer că față de ei a existat, vreme îndelungată, din partea guvernului, o toleranță inacceptabilă. Ea nu se putea bizui decît pe imaginea greșită pe

celor care i-au încurajat. Am pus de mai multe ori în guvern problema unei reacții obligatorii, mereu amînată. Acum sînt de o eficacitate și de o violență previzibile pentru mine. Pentru mine nu e chiar așa stupefiant că Vadim și Barbu au ajuns în Parlament. Pot să-mi imaginez că există o felie de electorat a lor, cîtă e, de 5 %. Ei se comportă ca și cum ar fi cîștigat cu 95 % și vorbesc în numele patriei și al poporului. Mă miră faptul că opoziția de toate culorile nu reușește să țină piept prestației extrem de compacte pe care ei o fac în fiecare ședință, lăsîndu-i să ocupe scena cu o retorică găunoasă și periculoasă, pentru că atinge o anumită sensibilitate națională... Apare un scandal Vadim Tudor în presă. Se fac dezvăluiri în legătură cu tot felul de matrapazlicuri. Poate că nu sînt adevărate. Poate că e un conflict personal între dl. Radu Theodoru și dl. Vadim Tudor. Dar un parlament care se respectă trebuie să ia notă că aceste acuzații există și să se întrebă dacă nu cumva există și un procent de probabilitate ca ele să fie adevărate. Lucrul elementar care ar trebui cerut de cei din Parlament ar fi o anchetă asupra averilor și manierelor d-lui Vadim Tudor. Și dacă se confirmă fie și jumătate din ceea ce spune dl. Radu Theodoru, el nu mai are ce căuta în Parlament. Faptul că nimeni nu cere asta este o formă de tembelism care se va plăti. Dl. Vadim Tudor va avea peste puțin timp curajul de a cere suspendarea din Parlament a oricui. Opoziția, zgomotoasă și eficientă în cadrul extraparlamentar, capătă hrucă prudențe și nobleți ridicole de cînd a ajuns în Parlament. E dezamăgitor.

Se pare că veți conduce și dvs. o revistă. Revista apare cu ajutorul Fundației Culturale România. Nu credeți că vi se va face iar reproșul că sînteți un colaboraționist?

Ba da. Sigur. E calculată și reacția asta. Dar la atîtea probe de colaboraționism, una în plus sau în minus contează mai puțin. Dl. Buzura mi-a făcut acum cîteva luni propunerea să scot o revistă săptămînală. De îndată ce am constat că am mînă complet liberă și că ceea ce îmi oferă dl. Buzura este ocazia materială de a o scoate, propunerea m-a ispitit. Știa, fără îndoială, că umbrela Fundației, pentru o anumită parte a intelectualității românești, e suspectă. Dar pe dl. Buzura nu l-am întîlnit

(Continuare în pag. 7)

INTERVIUL SĂPTĂMÂNII

(Urmare din pag. 6)

Înainte de '89 decît în compania d-nei Blandiana, a d-lui Nicolae Manolescu, în anturajul acesta foarte select de "rezistenți", în

Care au fost candidaturile pe care le-ați refuzat?

Întîi s-a născut un fel de zvonărie în legătură cu apariția mea ex machina. După

politic pe care îl văd eu, în FSN există cîțiva oameni pe care

ii socotesc mult mai antrenați pentru dezbaterile publice decît în alte formațiuni politice. S-au format în cei doi-trei ani de guvernare, au avut și înzestrare personală pentru asta. Și văzîndu-i mișcîndu-se public, am senzația că sînt echipa pe care mi-o pot

să intru dintr-o dată, ca într-o apă înghețată, în exercițiul vechii mele profesii. Dar nu mi-am revenit nici acum cu totul, există un anumit microb, care se elimină greu. E drept, nici cînd eram în funcțiune (deși nu aveam timp să am și o viață paralelă) nu am stat atît de mult acolo încît să fac să tacă în mine cu totul o voce secundă, distanțată față de postura în care mă aflam. Ceea ce m-a ajutat să ies mai ușor din

Propuneri pentru funcționarea revistei și editurii "NEAMUL ROMÂNESC"

1) Revista va avea pe fronton înscrisurile: Săptămînal Independent Fondator Nicolae Iorga 1906. Tirajul îl putem stabili de comun acord, în orice caz pentru început poate avea 500.000 exemplare. Avem nevoie de o schemă redacțională care să cuprindă cca 25 oameni (redactori, doi corectori, un fotoreporter, două dactilografe, un secretar tehnic, o documentaristă, o secretară, un sofer, o femeie de servici). Este imperios necesară o clădire parter și etaj, separată de clădirile unde se tipăresc celelalte publicații - aici ar funcționa și revista și editura. Mai avem nevoie de un culoar tipografic la întreprinderile bucureștene sau, dacă apreciați, putem tipări tot în redacție, pe o rotativă modernă. Totodată, dorim să apreciați dacă vom începe totul pe baza unui împrumut de la stat, sau dacă doriți să funcționăm pe lângă vreo instituție anumită - cel mai bine ar fi să ne lăsăm de capul nostru, dați-ne numai primul impuls pentru a fi pe picioarele noastre, iar banii îi rambursăm în cîteva luni, cu dobînda cu tot. Am dori totodată să avem dreptul de a acorda la sfîrșit de an 10 premii și 2 mențiuni unor mari personalități culturale și sportive din țară, în valoare totală de 170.000 lei. În fine, dorim să se prevadă dreptul legal de a tipări un Almanah pe an.

2) Editura cu același nume va avea nevoie de cca 20 de oameni. Ea va scoate un număr relativ redus de volume, de variate genuri, cu preponderență istorie națională.

Rămîne la latitudinea Dvs. de a stabili concret cum este bine să procedăm pentru a începe munca pînă la alegeri. Închipuiți-vă, în mod plastic, presa română actuală ca pe un acvariu: ei, bine, peștii mari îi vor înghiți pe cei mici, așa e legea. Tot așa va fi tendința firescă și la noi, pentru că avem publicul nostru foarte numeros, care așteaptă să fim factori de opinie constructivi. Lumea s-a cam plictisit de răfuielile personale din presă, de delatările astea atît de penibile. Ajutați-ne să tragem cortina peste acest spectacol urît, care ne pune într-o lumină neplăcută ca popor. E nevoie de un suflu nou, cu adevărat democratic, nu huliganic.

topul personalităților importante ale culturii românești contemporane. Brusc, după '89, pare să fie depozitarul tuturor păcatelor. Am întrebât la un moment dat pe cineva: în fond ce avem cu Buzura? Mi s-au dat două tipuri de răspuns. A preluat o instituție care era minată - Asociația România, condusă de Virgil Cîndea, presupusă a fi o oficiu a Securității interne și externe, făcută să creeze o imagine convenabilă României în afară ș.a.m.d. Dar noi toți am preluat instituții minate. Eu am preluat Consiliul Culturii și Fotoliul Suzanei Gădea. România liberă a preluat România liberă. Luceanu a preluat Editura Politică. Și, în general, românii au preluat România întreagă, așa cum era ea sub Ceaușescu. În plus, la această fundație cadrele s-au schimbat, există un statut aprobat și publicat, care o face să fie nonguvernamentală și care îi conferă un mare procent de autonomie. Cei care o bombăne au rămas doar într-un plan teoretic, cei mai mulți dintre ei sînt deși colaboratori intenși la cele două publicații bune pe care le scoate: *Lettre Internationales* și *Arc*. Editura Fundației a devenit chiar o editură pe care se bat unii scriitori. Am întîlnit acolo angajați tineri, provenind din cele mai diverse familii și grupări politice, ceea ce mi se pare tipic pentru atmosfera noastră. Deci, pe de o parte, vorbim despre aspectul impur al unei instituții și, pe de altă parte, căutăm acolo un post pentru fiul sau pentru nepotul nostru. Alt reproș care i se face d-lui Buzura este că l-a însoțit pe Ion Iliescu într-o călătorie. Eu nu știu să fi scris un articol omagial, eu nu știu să se fi manifestat sicofant. Iar pe Ion Iliescu și eu l-am însoțit în vreo două călătorii. Nu cred că trebuie să cădem în paranoia de a bifa un om care pînă în '89 nu a dovedit nici un fel de echivocuri, pentru una sau alta din situațiile în care a fost pus prin poziția lui oficială. Dar Buzura a făcut lucruri pozitive, iar eforturile lui sînt de bunăcredință. Și e în el o tenacitate ardelenescă, pe care eu o socotesc curată. Dacă între noi vor surveni dispute, dacă voi constata că umbrela Fundației România implică cine știe ce adeviziuni sau manevre de alt tip, nu e nici o problemă să mă retrag.

Revista dvs. intenționează să concureze "22"?

Ea nu va semăna cu "22". Eu o văd complementară. Ea va implica un coeficient mai mare de frivolitate, pe ideea că trebuie recuperată și o anumită bună dispoziție în presa română, dincolo de starea de îndîjzire eurentă. Ea va fi mai ex pozitivă - cel puțin așa o vreau. E o aventură, eu nu am experiență de jurnalist. Dacă supraviețuiește trei luni înseamnă că e bine.

aceea au apărut și propunerile. Deci am fost întrebat de reprezentanții FSN (dl. Babiuc și dl. Roman) dacă nu aș vrea să candidiez pentru funcția de președinte. Știti cum am răspuns: "Nu aș reflecta la această propunere, decît dacă ar exista un candidat unic și peste Convenție". A mai existat propunerea să mă înscriu în PNL-AT și să-mi asum o răspundere politică în acest partid. Am refuzat de a participa pe vreo listă pentru Parlament. Nu mă pot adapta la ideea că sînt om de partid. Poate că este o prejudecată, poate că nu e corect să-mi oblojesc independența. În Germania am citit un articol al lui Mircea Eliade din 1951, care spune: "Dacă generația mea s-ar fi angajat politic intrînd în toate partidele politice care erau pe piață la ora aceea, poate că evoluția istorică a României ar fi fost alta". Nu știu dacă ar fi fost alta, pentru că au lucrat elemente care depășeau conjuncturile locale, dar el în anul 1951 își punea problema dacă nu au greșit cu toții rămînînd neangajați. El nu a fost chiar neangajat, dar avea acru să spună că angajarea ar fi trebuit să fie în marile partide istorice. "Nefăcînd asta, am lăsat acele partide pe mîna unor înși somnolenți, neinteresanți, fără vocație politică, în general oameni de mîna a doua" - spune Mircea Eliade.

Acum, Andrei Pleșu ar trebui să vorbească și despre experiența sa în cadrul guvernului FSN.

Guvernul a fost mai puțin FSN decît își închipuie lumea, chiar statistic vorbind. Acolo nu erau membri FSN decît o treime. Și întotdeauna am avut sentimentul că FSN nu este un partid. De altfel, și epitetul fesenist sau nefesenist a devenit aliceva decît o desemnare de partid. A devenit foarte curînd, printr-o chimie stranie, dar probabil explicabilă, o judecată aspră țînd de o anumită mentalitate, care cumulează inerție, incapacitate de schimbare, orientare către vechile structuri, nostalgie față de vechiul sistem, un anumit populism supărător, o anumită retorică în care limbajul vechi e foarte prezent. Fesenismul a devenit epitetul care consemnează un cumul de sechele. Nu am crezut atunci și nu cred nici acum că există o distribuție omogenă a răului și a binelui, că FSN a conținut numai lepre în vreme ce în ocalahă tabără erau numai lumini. Eu nu aveam motive să cred despre mine că vreau să se refacă la loc comunismul. De aceea, nu am avut nici o clipă teama că sînt absorbit, preluat ș.a.m.d. Eu nu regret că am fost acolo. Ce s-a întîmplat după ruptura în FSN, cînd a apărut FDSN, nu avem timp acum de vorbit. În mod clar, ceea ce era inventar de sechele pare să-și fi strîns rîndurile, în vreme ce o anumită latură tinerească și liberală s-a îndreptat spre opțiunea liberală. În spectrul

Domnului Petre Roman,
prim-ministru al Guvernului Român - București

Exp: Eugen Barbu și
Corneliu Vadim Tudor

Stimăte Domnule Roman,

n-am fi ieșit din tăcerea pe care ne-am impus-o dacă n-am fi fost din ce în ce mai revoltați de caracterul antinațional și scandalos al unor publicații. Speculînd cu nerușinare banca de sînge a tineretului și oștirii, profitînd totodată de confuzia care mai domnește încă în rîndurile populației, aceste publicații au devenit un fel de agenți de denunțuri, întreținînd un climat de tensiune și teroare asupra oamenilor de bună credință din această țară. Nu e bine așa. Nu putem rămîne impasibili la tentativa acestor ipociți, ulcerată de ambiții politice de mărire și de înavutire, de a destabiliza și mai mult țara, de a o aservi unor puteri străine. Așa după cum se prezintă pînă acum lucrurile, după două luni și mai bine de observare atentă a ceea ce se petrece în presa noastră, ne-am dat seama că cea mai periculoasă politică (drapată în faldurile democrației, firește!) o întretin publicațiile: România liberă, România literară, 22, instrumentate în mod diabolic, pe față, de aceeași cociună a Europei libere. Toți aceștia au fost trădători de țară și înainte și sînt și azi, e limpede!

Este cea mai logică premisă pentru o prietenie reală și discretă între noi. Ajutați-ne și vă vom ajuta. Lăsați-i pe mîna noastră și dacă n-o să vă placă ce liniște tristă va bîntui prin paginile lor - să nu ne spuneți nouă pe nume! Așa nu mai poate continua. Nu se ridică bine un om politic și echipa de demolatori îl și compromite în ochii țării și ai străinătății. Prin absurd, dacă ar învia Mihai Viteazul și s-ar da jos de pe soclul statuii de la Universitate, fiți convins că s-ar găsi destui mercenari agresivi care să-l reducă la tăcere cu vorbele: "Unde-ai fost tu, coane Mișule, în ultimii 390 de ani? Maică-ta, Florica, a fost țîtoare în tîrgul de Floci, degeaba s-a călugărit pe urmă sub numele Teodora. Și ai avut și un fiu cam zbanghiu și nevolnic, bașca faptul că îți plăceau muierile și ai avut legături cu prințesa Maria-Cristina, ai făcut imprudenta să apari cu ea chiar într-un tablou la curtea împăratului Rudolf, în Praga. Așa că ce vîi tu să ne dai nouă lecții? Tu vorbești? Lasă-ne în pace, cară-te înapoi în veacul tău, că sîntem sătui de-ale noastre!" ș.a.m.d. Desigur, ar fi multe de spus. Un lucru e însă foarte clar, și pentru guvern și pentru cititori: nici una dintre gazetele favorabile dvs. (Adevărul, Dimineața etc.) nu ține piept atacurilor concertate. Bandiții sînt parcă ceva mai profesioniști, mai violenți, mai bine organizați.

În felul acesta riscăți să pierdeți partida - nu oficial (pentru că veți cîștiga alegerile detașat) ci sentimental, în inima populației. Cine sînt șmecherii ăștia? Niște impostori, unii chiar cu grele dosare penale, cu zeci de milioane de lei furate (ei zic "împrumutate") de la Fondul Literar, pe care niciodată nu le vor mai da înapoi, sau, mă rog, așa cred ei. Fără a simpatiza neapărat cu ideile FSN sau ale CPUN, noi apreciem că ne unește, totuși, același imperativ de foc: România are nevoie de liniște, muncă și unitate! Altfel nu se poate, vom dispărea ca stat, ceea ce n-au reușit să ne facă în sute de ani de istorie nici valurile migratoare, nici turcii și nici rușii! Pentru a echilibra raportul de forțe din cîmpia presei române, ajutați-ne discret să înființăm și să tipărim o revistă, secundată și de o mică editură. Nu ne trebuie mai mult, dar vă asigurăm amical că pînă la Crăciun vom face liniște mai bine decît o armată de mineri. În acest sens, vă înaintăm spre consultare doleanțele noastre. Ne-am oprit la genericul "Neamul Românesc", publicație înființată de Iorga în 1906, pe care o putem continua pe culmi excepționale, în condițiile specifice acestui sfîrșit de veac și de mileniu. Noi doi sîntem director și, respectiv, redactor-șef al micului trust de presă (revistă și editură) urmînd ca foarte grabnic să ne alegem corpul redacțional. Credem că știți că avem și noi amici foarte bogați și influenți în numeroase țări ale lumii - toți așteaptă un semn de la noi, pentru a acționa mai concret. Rămîne la latitudinea Dvs. să alegeți modul de a declanșa în chip concret geneza instituției de presă pe care o solicităm - ideal ar fi să ne întîlnim în trei, cu precauțiile de rigoare, și să delegați un om de încredere pentru a se ocupa împreună cu noi de tot laboratorul chestiunii. Beneficiile financiare pot fi foarte mari, ca să nu mai vorbim de cele politice, culturale și educative - care interesează acum cel mai mult. Noi am dori să figurăm ca independenți, pentru a nu vă crea probleme și pentru a avea posibilități de manevră mai largi.

În speranța că veți înțelege exact demersul nostru și că ne veți ajuta de urgență, vă mulțumim și așteptăm un semn prin prietenii noștri comuni, pe care îi știți. Cu urări de bine, ai Dvs.,

Eugen Barbu

Corneliu Vadim Tudor

2 martie 1990

reprezenta cel mai bine, ea avînd o anumită intervenție pozitivă în anii care urmează. Mult mai plauzibil (repet) decît formațiuni cu grade de noblețe mai înalte, dar care nu s-au ridicat la înălțimea așteptărilor.

Întîmplarea a făcut să vă întoarceți mai repede decît colegii la profesiunea dvs. Nu v-a fost greu?

Pentru cineva care "a iubit puterea" aînt de insistent ca mine, eu zic că m-am întors destul de repede. Cei care declară că nu vor să aibă de-a face cu puterea sînt, dimpotrivă, destul de înșurubați încă în acțiunea politică. Probabil că postura de aspirant e mai angajantă decît cea de consumator. Eu le doresc din inimă să se întoarcă la instrumentele lor. Eu am făcut-o cu voluptate, chiar dacă cu greu. Strategiile vieții politice, deprinderea de a administra, de a utiliza puterea sînt la antipodul deprinderilor de lucru intelectual. Dacă aș fi întîrziat mai mult în postura în care mă aflam, riscam să ating un prag dincolo de care deformarea putea fi ireversibilă. Nu e de glumit cu lucrurile astea. M-a ajutat enorm episodul berlinez, pentru că m-a obligat să fac schimbarea brusc. A trebuit

funcție la sfîrșit. Dar (repet) mișcarea asta e dificilă. Și tuturor celor din zonele Puterii și ale politicii, care vor face efortul să revină la instrumentele lor, le prevăd zile grele.

Librăria

din fundul curții

HUMANITAS

ȘOMAJUL - C

1.004.800

România are astăzi peste un milion de șomeri. Inclus în costurile reformei, ca efect al chirurgiei impuse de restructurarea economiei, șomajul ar putea fi acceptat ca o suferință inerentă chiar de către oameni care rămân în mod involuntar fără slujbă. Numai că, la noi, restructurarea economică nu a început. (Nu este locul aici de a analiza motivele Puterii care explică de ce a fost blocată restructurarea.)

Așadar, realitatea celor peste un milion de șomeri rămâne greu de surprins. Nu există un studiu riguros prin care să se vadă ciți dintre oamenii declarați astăzi șomeri provin din cei camuflați pînă mai ieri. Ciți provin din scăderea producției și ciți din bunul plac al "șefilor" care, pe cu totul alte criterii decît cele ale valorii, pecetluiesc soarta salariaților. După cum nu există o justificare reală pentru șomajul tehnic prelungit în mod aberant.

Dar să nu uităm că șomerii sînt oameni azvîrliți în afara lumii. Munca (oricît de silnică) le fixează o poziție în societate prin raportarea nu numai la ceilalți semeni, ci și la propriile familii. Recuperarea lor este o problemă complicată și într-o societate opulentă, cu atît mai mult într-o lume săracă și dezorganizată ca a noastră.

Oricine poate deveni astăzi șomer. Și totuși, atunci cînd se întîmplă, fiecare se întrebă: "De ce eu?" Spectrul sărăciei acute (amenințător pentru cei mai mulți dintre noi) este, se pare, întrecut de cel al excluderii din lume.

Doar sindicatele vād în șomaj "o bombă socială". Numai că, uneori, propunîndu-și să-l apere pe toți salariații, sindicatele riscă să-i piardă și pe cei care trebuie salvați.

Iar Puterea?

Puterea la dintr-un buzunar (care nu mai e al ei) și mută în cel fără de fund al instituțiilor care o susțin. Cițiva bănuți, e adevărat, se scurg și în fondul de asistență socială a șomerilor...

O analiză a datelor oferite la 7 decembrie 1992 de către Ministerul Muncii și Protecției Sociale ne permite să tragem următoarele concluzii: cei mai afectați de șomaj sînt muncitorii - 523.605, urmați de persoanele cu studii medii - 64.152 și cu studii superioare - 11.375. Din cei 1.004.846 de șomeri înregistrați la Oficiile forței de muncă, numai 599.132 primesc efectiv ajutor de șomaj, 321.941 expirîndu-le termenul de plată și 83.773 nefăcînd obiectul legii 1/1991, neprimînd deci nici un fel de sprijin. Din cei 321.941 de șomeri cărora le-a expirat termenul de plată (270 zile) au primit "alocație de sprijin" numai 185.485 de persoane (40 % din salariul minim pe țară, brut, indexat, din care se scade impozitul corespunzător titularului), pentru ceilalți urmînd să se verifice dacă se respectă condițiile de primire.

Legea 1/1991 este destul de laxă în ce privește dreptul la șomaj, și atunci cum se face că există totuși 83.775 de oameni care "nu fac obiectul" numitei legi? Respectînd articolul 5, în această categorie intră persoanele care dețin împreună cu familia cel puțin 2 ha de pămînt în zonele colinare și de șes și 4 ha în zonele montane; persoanele care au un venit împreună cu familia de cel puțin jumătate din salariul minim pe țară, pensionarii și... membrii cooperăției agricole (?). În mod logic, toți cei 83.775 de șomeri se încadrează în acest articol, deci nu sînt tocmai săraci. Atunci cum de sînt înscrși la Oficiul forței de muncă? Sau legea are

unele chichițe - cum ar fi, de exemplu, faptul că trebuie să demonstrezi cu acte eliberate de Primărie că deții teren (art. 5 alin. 2), știut fiind că sînt milioane de oameni care nu și-au primit încă titlurile de proprietate?

Lășind la o parte aceste "amănunțuri", tot din raportul prezentat de Ministerul Muncii se constată că situația șomerilor în raport cu numărul locurilor de muncă este tragică. Pentru cei peste un milion de șomeri sînt disponibile la ora actuală 4.622 locuri de muncă. Deci teoretic numai 0,45 % șomeri au posibilitatea de a fi reîncadrați.

Analizînd repartizarea pe țară a șomajului se poate vedea că după municipiul București, cu 42.227 șomeri, pe primul loc într-un relativ "top" al șomajului se situează Moldova și Oltenia: Iași - 29.944, Neamț - 23.673, Vaslui - 23.150, Dolj - 22.458, Suceava - 21.849 (întîmplător sau nu, sînt județele în care dl. Iliescu a cîștigat cu o majoritate zdrobitoare).

În schimb, în Covasna sînt numai 5.991 șomeri, din care 60 de intelectuali.

Luînd în discuție date oferite de Confederația "Frăția" se constată că în județul Prahova cele mai afectate domenii sînt construcțiile de mașini, foraj-extracție, construcții, chimie, iar din totalul numărului de muncitori, 17% îl reprezintă prelucrătorii prin așchiere. Totodată, părerea sindicalistilor este că cifra reală a șomajului este mult mai mare decît cea oferită oficial, care nu include și șomajul tehnic (negat de autorități, deși el este prevăzut

prin legea 37/1992). Dovadă stau o serie de unități cu producție specială: Uzina Mecanică "Plopeni", Uzina Mecanică "Crîngul lui Bo", Uzina Mecanică "Breaza", care de la decembrie 1992 nu vor mai beneficia de prevederile acestei legi, trimițîndu-i pe cei 6-7.000 de actuali șomeri tehnici în șomaj definitiv.

Încă de acum trei ani, de cînd noțiunea de șomer a devenit o realitate nu numai individuală ci și socială, Ministerul Muncii a încercat să organizeze o serie de programe și cursuri vizînd reîncadrarea și reorientarea șomerilor. Acestea au la bază Hotărîrea Guvernului nr. 288/1991 și sînt orientate pe trei direcții: cursuri pe bază de convenție, în care o anumită unitate solicită să se pregătească un număr de specialiști pe care are ulterior obligația să-i angajeze (au fost pregătite pînă acum 417 persoane), cursuri în întîmpinarea pieței (7.716 persoane) și cursuri de liberă inițiativă, organizate la solicitare și care oferă noțiuni pentru liberi întreprinzători (1.445 persoane). Ciți din cei care au efectuat asemenea cursuri au reușit ulterior să se încadreze în muncă nu se știe, dar după toate aparențele vor fi în continuare abonați la fondul de șomaj în valoare de 131.538.900 lei, constituit pînă la 31 decembrie, din care există numai 91.014.292 lei.

Pînă una-alta, șomerul român este un personaj aproape disperat, care din momentul producerii nenorocirii s-a transformat fie în opoziționist convins, fie într-un nostalgic al vremurilor cînd se scula la șase dimineața ca să semneze condica. (ANDREEA PORA)

MICĂ ARHE

(fragmente din)

menținem pe o perioadă, și anume planificarea. În ceea ce privește șomajul, o greșeală fundamentală s-a făcut începînd cu guvernul Roman: nu s-a gîndit o strategie pe termen lung. Pe de altă parte, după părerea noastră, șomajul n-ar trebui să apară, pentru că, de regulă, șomajul apare acolo unde se creează surplusuri de produse.

ION HOMOȘ: Magazinele de stat sînt goale, iar noi ne înregistram cu un milion de șomeri. Totodată plîngem că nu dăm la export. Asta înseamnă că nu producem, nici pentru piața internă, nici pentru export.

SORIN ANTOHI: Pomim de la situația că există șomaj în România. Că el este prost trăit de cetățenii care se află în șomaj. Că acest șomaj este produs în parte de o proastă administrație a lucrurilor moștenite de la epoca Ceaușescu și, pe de altă parte, el se leagă de un start foarte timid al procesului de restructurare. Eu aș fi interesat să aflăm cum este trăită de sindicate realitatea șomajului din România, ce fenomene sociale se observă în societate. Imaginea șomajului controlat sau limitat din Occident este ușor utopică. În economiile occidentale se generalizează o situație de șomaj instantaneu neprevăzut, care lovește din ce în ce mai mult aproape toate categoriile de salariați și care contrazice cultura de corporație tradițională, care făcea ca individul ce intra pe poarta fabricii la 18 ani, prin seriozitate și sirguință, să iasă fericit la pensie. Acum, Occidentul se găsește într-o perioadă, în cel mai fericit caz, de stază, sau, oricum, de recesiune. În această situație, șomajul instantaneu este

ILIE ȘERBĂNESCU: Șomajul care există în momentul de față, și care va exista poate încă pentru cîteva luni de aici încolo, nu este un șomaj care provine din restructurare. Și acesta este aspectul cel mai rău - în sensul că dacă ar fi un șomaj rezultînd din restructurare ar fi un rău necesar. Dar la noi în țară, din motive politice și datorită unor inerții, restructurarea nu a început. Dacă scăderea actuală a producției ar însemna primul pas spre restructurare, șomajul nu ar fi chiar un dezastru. O altă dimensiune defavorabilă a șomajului actual este aceea că nu are nici o șansă ca pe termen scurt să fie resorbit, pentru că în România nu se mai fac investiții; nu s-au creat mecanismele care să repună pe rol procesul de investiții pe care în trecut nu-l făcea decît statul, în mod centralizat, exclusiv prin buget. În ceea ce privește șomajul, eu cred că trebuie făcute două lucruri: 1. să se activeze pentru investiții fonduri disponibile pe piață (fondul de pensii și fondul de șomaj); 2. trebuie stimulată, pe cale de impozit, pe cale fiscală și monetară (mă refer la credite), crearea de întreprinderi mici și mijlocii, singurele care oferă șansa, pe un termen mai scurt, de a absorbi ceva din șomajul acesta și din șomajul care va veni.

DINU PANAIT (șef al Departamentului Juridic - Sindicatul Șoferilor din România): Noi am trăit acele restructurări formidabile și se părea că economia națională românească era bine structurată din punct de vedere al personalului, în afara personalului tehnico-administrativ. Ba chiar erau subdimensionate din punct de vedere al personalului. Acum ne-am trezit cu alt fenomen: lipsa de materii prime. În momentul cînd a scăzut producția, ea n-a scăzut pentru că produceam de dragul producției.

ION HOMOȘ (vicepreședinte CNS "Cartel ALFA"): Acum magazinele sînt goale complet din punct de vedere al producției românești. Altădată produceam excepțional de bine. Imediat după revoluție s-a creat fobia că noi de fapt producem prost și că nu putem să ieșim la export. Dar nu era așa, pentru că exportul nostru era destul de mare. S-au creat însă niște structuri proaste, cu management prost, și s-a zis că singura soluția de rezolvare a unei întreprinderi care se sufocă este să reducă personalul, pe ideea că șomajul e necesar. Dar nu era asta calea.

ILIE ȘERBĂNESCU: Aș vrea să vă întreb de ce credeți că întreprinderile n-au materii prime.

DINU PANAIT: Pentru că România este o țară săracă în materii prime, iar întreaga noastră industrie se bazează pe importul de materii prime.

ILIE ȘERBĂNESCU: Eu v-am întrebat de ce nu se mai găsește acum materie primă într-o fabrică.

DINU PANAIT: Pentru că trebuie să o cumpăr.

ILIE ȘERBĂNESCU: Și de ce n-o cumpărați?

DINU PANAIT: Că n-am valută.

ILIE ȘERBĂNESCU: A, n-aveți valută! Păi, asta este povestea: s-a rupt ceva și acum fiecare trebuie să-și facă rost. Nefericirea economiei românești este că ea nu reușește să exporte într-atît încît să-și procure măcar necesarul de materii prime și energie.

DINU PANAIT: Numai o secundă. Problema este că exportul nu se mai poate face la nivelul la care s-a făcut. Există acel CAER care ne asigură o piață de desfacere pentru produse. Că erau bune, că erau proaste, se duceau. După evenimentele din '89, am distrus ceea ce, după părerea mea (și nu numai a mea, ci și a colegilor noștri de la Cartelul ALFA), trebuia de fapt să

BOMBĂ CU CEAS

În toate uzinele, aproape, există două sindicate: unul mai popular, în care sînt înscrise majoritatea muncitorilor, și un altul mai puțin numeros, care în cazul unor conflicte oscilează cînd de partea sindicatului majoritar, cînd de partea conducerii.

La I.P.R.S. Băneasa, cele două sindicate, "Beta" - afiliat la "Electronum" (din cadrul B.N. majoritar, și "Solidaritatea" sînt acum în conflict. În februarie 1992, conducerea societății a cerut disponibilizarea a 1.000 de angajați, iar apoi a încă 700. În august, muncitorii au întrerupt lucrul în semn de protest. Directorul general și-a dat demisia. În timpul negocierilor, sindicaliștii au cerut fundamentarea disponibilizărilor. "Lipsa contractelor și a comenzilor" a spus administrația, lucru care nu poate fi verificat de sindicat. Ministrul a trimis o comisie de analiză iar raportul prezentat arată opțiunea sindicatelor și a administrației de a diviza conducerea pe fabricuțe.

Sindicatul "Beta", care cuprinde majoritatea lucrătorilor de la componente electronice (componentiștii), a fost de acord cu divizarea condiționată: să nu implice disponibilizarea altor membri de sindicat. În caz contrar se va declanșa conflictul de muncă. Este suficient, spun sindicaliștii, că se acceptă șomajul tehnic cu plata a 65 % din salariu.

În ultimul timp a început însă un conflict între cele două sindicate. "Solidaritatea" acuză "Beta" pentru că face presiuni asupra conducerii, și a administrației, pentru că acordă prea mult interes sindicatului "Beta". Războiul s-a declanșat și în presă.

Dl. Mircea Știrban, viceșef "Beta" (liderul s-a pensionat), ne-a dat amănunte despre starea actuală din I.P.R.S.: "Se derulează separarea

economică, se urmărește de către reprezentanții considerați necivilizați, ai sindicatului liber "Beta" a se încheia de către societate orice contract, indiferent de profil, pentru a crea noi locuri de muncă și o stabilitate economică-socială". "Este posibilă declanșarea unui conflict de muncă?" "Da, în cazul în care se va trece la noi disponibilizări."

Începînd cu 24 decembrie s-a decis să nu se lucreze și deci să nu se plătească salariul. Ca de altfel în foarte multe alte societăți.

Între sărbători - șomaj tehnic.
Sindicatul Liber Independent Electroaparataj, în preajma sărbătorilor de iarnă, se ocupă cu cadourile pentru copiii membrilor de sindicat. Sfîrșitul anului este pașnic pentru angajații Electroaparatajului.

De sărbători - șomaj tehnic

Multora nici nu le mai pasă de ce se întîmplă la sindicat. Nici nu se întîmplă mare lucru: a crescut cotizația de la 50 la 100 de lei și, pentru că plata cotizației se făcea cu mari fluctuații, s-a hotărît să se rețină de acum înainte, centralizat, pe statul de plată. La începutul lunii, printre muncitorii au circulat formulare-tip prin care cereau ca plata cotizației să se facă pe ștat. Au semnat toți, căci altfel se puneau rău cu maistrul. Nu mult timp după semnarea cererilor, sindicatul și-a trimis mesageri prin ateliere pentru a primi banii de cotizație...

Birourile S.L.I. Electroaparataj sînt acum pline cu biscuiți și ciocolățele turcești cumpărate pentru cadouri de Crăciun. Se împart după liste rigurose întocmite. Cotizația, egală

pentru toți membrii, indiferent de salariu (pentru că sindicatul apără drepturile membrilor săi în mod egal), nu permite cheltuieli mari.

Confuzia și neliniștea există însă în Electroaparataj. Foarte mulți angajați se găsesc în șomaj tehnic cu plata a 75 % din salariu, sau în concediu fără plată (mai puțin), iar la începutul anului următor s-a hotărît deja ca mare parte din angajați să intre în concediu de odihnă prin rotație. Sindicatul nu poate face nimic în fața șomajului tehnic. "Soluția nu o putem găsi noi, este vorba de situația întregii economii" a replicat viceșeful Dumitru Crețu.

Soluția șomajului tehnic a fost într-un fel salvatoare. În perioada mai-octombrie au fost disponibilizați 400 de angajați. Sindicatul a intervenit pentru membrii săi. Foarte puțini sindicaliști au devenit șomeri, "acolo unde nu am știut sau unde am fost anunțați prea tîrziu". În afară de șomaj, nimeni nu se așteaptă la ceva mai rău. Relația administrație-sindicat nu a condus pînă acum la conflicte. "Nu sîntem corupți, lucrăm foarte bine cu conducerea, am avut mereu înțelegere" precizează dl. Crețu.

A fi membru de sindicat pare a fi o soluție pentru a scăpa de șomaj.

În Electroaparataj mai există un sindicat despre care foarte puțini mai știu. Au rămas aproape doar liderii. Cei de la Sindicatul Liber Independent rezumă povestea rivalilor simplu: "Este un sindicat aproape autodizolvat. Le-am luat aproape toți membrii, a mai rămas doar conducerea, care nu are decît să-și dea demisia".

Cu cotizația primită prin ștatul de salariu și cu aproximativ 50 % din angajații societății ca membri, S.L.I. Electroaparataj pare să se fi impus. Doar șomajul tehnic îi mai face din cînd probleme, dar cum muncitorii încep să se obișnuiască... (REMUS ANDREI ION)

EXISTĂ ȘI ȘOMERI FERICIȚI

Cea mai mare sumă care a fost plătită ca indemnizație de șomaj e de 105.000 lei. Lunar. Fericitul șomer, care era o traducătoare ce lucrase în serviciul diplomatic, nu a putut beneficia însă decît o lună de acest ajutor substanțial, deoarece, între timp, Oficiul de muncă a reușit să-i găsească un alt post conform pregătirii sale. Pînă acum, acesta este un record pentru România. După cum tot ca un record poate fi privită eficacitatea Oficiului de plasare a forței de muncă.

PSICOLOGIE A ȘOMAJULUI

Un dialog cu reprezentanți ai sindicatelor, economiști, experți, ziariști)

trăit prost de oameni, fiind resimțit ca nemeritat în cadrele culturii de corporație anterioare. Este trăit aproape la fel de prost ca șomajul trăit de oamenii marginalizați brusc în România după o carieră de 10-15 ani de slujbă sigură. Sentimentul groaznic de marginalizare nu poate fi atenuat sau mediat de structurile de protecție socială care există în Occident, bineînțeles mai mult decît la noi. Eu aș fi foarte fericit dacă aș auzi cum arată chestiunea asta privită din perspectiva centralelor sindicale, ce semne sînt din masa membrilor sindicali în legătură cu asta, cum se trăiește așteptarea șomajului. Poate ar fi interesant să ajungem la o versiune mai subiectivă a acestei mici arheologii a șomajului, pentru că fenomenul este recent, este prost privit, el vine o dată împotriva bunului-simț și împotriva educației care și s-a făcut.

DINU PANAIT: La Confederația Frăția sînt poate primii care iau contact cu oameni necăjiți. Constat un lucru ciudat: cei mai mulți îmi spun că, de fapt, ei sînt șomeri nu pentru că se reduce producția sau profesia lor nu sînt căutate. Ei spun același lucru. Conducerea este timpită, conducerea este criminală, conducerea este infracțională, și-mi aduc argumente de multe ori pertinente. Fiecare se întreabă: "De ce eu?". Și nu sînt numai muncitori, ci și oameni din institute de cercetare, de proiectare, oameni care gîndesc și care înțeleg fenomenul tranziției. Să nu uităm că tot ce înseamnă două generații, la noi, sînt crescute în obișnuința stabilității locului de muncă. Evenimentele din decembrie '89 au

însemnat restructurare economică, politică, socială în România. Cum a fost perceput acest lucru la nivelul salariatului? Prin instabilitatea locului de muncă. Faptul că nivelul de trai a scăzut poate nu afectează atît de mult conștiința omului ca faptul că mîine poate să devină șomer. Din acest punct de vedere, cifra de un milion de șomeri în România reprezintă o posibilă bombă socială care se combină în momentul de față cu iarna românească. Există perspectiva ca numărul șomerilor să crească. Există acum în derulare, și într-o fază foarte avansată, în cadrul Confederației Frăția, un sistem propriu de reciclare a șomerilor.

TUDOR FLORESCU (vicepreședinte al Sindicatului Șoferilor din România): Șomajul în România se caracterizează prin lipsa speranței de a-ți găsi un loc de muncă după o perioadă cronică de șomaj. Este poate cea mai dureroasă parte a șomajului românesc.

ION HOMOȘ: Categoriile de șomeri ar trebui analizate după sectoarele de unde provin. Pentru că sînt sectoare de activitate unde formarea unui muncitor sau a unui salariat se poate face rapid, îndemînarea urmînd s-o capete pe parcursul aplicării meseriei, și sînt sectoare unde unui om bine pregătit îi trebuie 5-10 ani. Există, de asemenea, sectoare în care omul are 15-20 de ani de meserie și în care, practic, nu-l mai poți recalifica decît într-o meserie relativ apropiată de ceea ce a făcut. Și vă dau un exemplu: un miner. Ce pot să fac eu cu un miner care a lucrat 20 de ani în mină,

care este în mod sigur bolnav de boală profesională?

SORIN ANTOHI: În discuțiile sindicale, legați problema reciclării de învățămîntul care s-a făcut la noi?

ION HOMOȘ: Greutatea cu care ne confruntăm noi este în ce-l reorientezi pe șomer. Pentru că noi am solicitat guvernului să ne pună la dispoziție o strategie privind dezvoltarea sau o prognoză de dezvoltare pe structuri a economiei naționale. Bineînțeles că nu am primit nimic, unul din argumente fiind că sînt secrete! Am încercat atunci să găsim niște activități (pentru Maramureș, de exemplu) legate de tradiția locală privind prelucrarea lemnului, țesătorie, și împreună cu englezii să demarăm un program de orientare spre mica industrie meșteșugărească, oferind și o deschidere spre niște piețe de desfacere. Se pune însă următoarea problemă: am în acea zonă zece mii de șomeri. Pot să-i fac pe toți lucrători în lemn sau țesători?

DANIEL DĂIANU: Ați spus că cifra de un milion de șomeri este și o bombă socială. Dar oare această cifră acoperă realitatea șomajului? Eu sînt convins că sînt mulți oameni, șomeri pe hîrtie, care acceptă acest statut, pentru că beneficiază de ajutorul de șomaj pînă la aibă și alte îndelungări. De pildă, scăderea teribilă a producției la noi nu exprimă declinul real al activității economice. Adică există o economie subterană (există și înainte), o zonă care nu mai este neagră, este cenușie, în care statul nu poate să impună fiscal aceste activități și nici n-are venituri. Sigur, nu toată lumea este afectată la fel. Sînt segmente ale populației care într-adevăr sînt marginalizate, care suferă și care pot provoca rupturi, conflicte. Vedeți, acest număr al șomerilor este ca un elastic; el se rupe, dar nu știm cînd; un milion, de fapt, poate să însemne 500-600.000.

ULM SPINEANU: Sindicatelor se luptă azi pentru o protecție socială. Există aici două aspecte psihologice rezultate dintr-o experiență de 45 de ani: continuitatea locului de muncă și continuitatea cîștigului. Sistemul dinainte venea cu lipsa de productivitate, cu lipsa de exercițiu de valoare reală a forței de muncă, elemente care acum au expodat. Reforma trebuia orientată de la nivelul de globalitate la nivelul micro-spațiului economic, pe de o parte, iar pe de altă parte, acest micro-spațiu economic trebuia diferențiat în funcție de specificitățile zonale.

SORIN ANTOHI: Lucru ciudat vine și din faptul că trebuie să-ți imaginezi o economie clasică de criză de tip Kornai, care dintr-o dată apare șomaj. Pentru mine, ca să-mi fac o reprezentare cu totul sălbatică a economiei din România, asta se și întîmplă: brusc s-a dat voie la șomaj în România, dar structura calitativă a economiei în ansamblu nu s-a schimbat. Senzația cea mai izbitoare e că toată lumea, brusc, se aranjează să supraviețuiască într-o societate în care s-a mai trăit, numai că cea de acum are niște componente perverse, cum ar fi șomajul, ca un semn al democrației.

DANIEL DĂIANU: V-ați fi așteptat să fie altfel? Șomajul este mic în raport cu scăderea producției. Ce înseamnă acest lucru? Că există, în afară de șomajul vizibil, șomajul ascuns. Propoziția mai mare de șomaj ascuns se află în întreprinderile mari, care de fapt strangulează economia. Sistemul în transformare, atît cît s-a transformat acest sistem, nu provoacă șomajul, cît întreprinderile mari nerentabile ținute pe linia de plutire de conduita sistemului.

ION HOMOȘ: După calculele noastre,

(continuare în pag. 10)

NEAMȚUL - FRATE CU ROMÂNUL

"Timplarul din România nu vine în Germania pentru că vrea azil politic, ci pentru că vrea pregătire profesională", s-a exprimat un purtător de cuvânt al Ministerului de Interne german. În schimb, neoficial și subversiv, tînărul skin-head sau neo-nazist e mult mai tranșant în fapte. Aceste două reacții redau oarecum situația Germaniei anului 1992, care s-a confruntat cu un aflus de circa 500.000 de solicitanți de azil politic (dintre care peste 21 % români) și, totodată, cu o sporire a actelor de violență ale extremei drepte.

În Germania, conform unor statistici incomplete, se află 100.000 cetățeni români intrați ilegal. Români care caută de lucru, fură mașini, cerșesc, infundă pușcării sau o dau pe alba-neagra, așteptînd fie rezolvarea statutului de refugiat politic, fie, mai adesea, să facă ceva bani și să se-ntoarcă în țară.

Printr-un protocol încheiat între ministerele de interne ale celor două țări se prevede repatrierea compatrioților noștri și, totodată, demararea unui proiect ce prevede crearea a 3 centre de pregătire profesională. Primul s-a deschis în 4 decembrie, la Arad. Totul se face pe cheltuiala statului german. Din cele 10 milioane de mărci alocate pentru acest an, 150 de mii vor fi trimise românilor care vor termina cursul de pregătire, fiind pe cale să înceapă realizarea practică a celor învățate.

Luni 7 decembrie, pe aeroportul Băneasa a aterizat un Boeing 707 ce aducea în țară 113

cetățeni români. Dintre aceștia, numai vreo 50 erau clar țigani. Presă mai multă decît pe vremea cînd se-ntimpla vreo decolare a răposatului. S-a zîmbit frumos la blitz-uri, s-au făcut declarații, majoritatea s-au furișat stingher. Peștii cei grași n-au sosit însă nici cu această cursă. Erau mai ales oameni care, ajunși dincolo, Dumnezeu știe cum, cu cîteva sute de mărci date vreunei călăuze să-i treacă granița poloneză, au vagabondat un timp în căutare de lucru la negru, fiind apoi închiși. N-au știut sau n-au vrut să spună ce vor face acum, abia ajunși în România.

Conform protocolului despre care am amintit, guvernul de la Bonn se obligă să plătească costul călătoriei de întoarcere pentru participanții la acest program, însoțiți de familiile lor, să le asigure un loc în schema de pregătire, cazare în tot timpul cursului și sprijin în găsierea unei locuințe și a unui loc de muncă, după terminarea cursului. Sumele alocate nu sînt destinate numai pregătirii profesionale, ci și întreprinzătorilor care pun în aplicare, pe plan local, cele învățate. Guvernul german și-a luat toate măsurile de precauție. Au fost numiți consultanți speciali care urmăresc utilizarea fondurilor, hotărînd ce persoane și ce proiecte îndeplinesc condițiile necesare finanțării.

Poate că acasă este locul unde mai găsești un colț să te poți ascunde. Pentru cei peste o sută de mii de români, periplul neînțeleș al vieții continuă. Ei nu sînt cuprinși în nici o statistică: nici șomeri, nici cetățeni rezidenți, poate doar pe undeva la poliție, la rubrica potențialilor condamnați. În țară îi așteaptă în plus doar o teamă difuză la nivelul omului de rînd: vin infractorii! (MARIAN CHIRIAC)

(urmăre din pag. 9)

salariul minim pentru a asigura un trai decent ar fi trebuit să fie la ora actuală de 43.000 lei. Cei care au acum 15.000 lei nu sînt de fapt tot șomeri, în ideea populistă de a da la toți cîte puțin?

RADU POPA: Eu sînt arheolog și lucrez în țară. Lucrez în Maramureș, lucrez în Dobrogea, Bihor, lucrez în zona Brașovului ș.a.m.d. Sînt nenumărați falși șomeri care își realizează veniturile și cele necesare traiului de la țară cum au făcut-o și pînă acum. La blocul meu, în fiecare duminică seara, sosesc zeci de mașini încărcate ca niște albinuțe.

TUDOR FLORESCU: Eu am fost șocat cînd dl. prim-ministru Văcăroiu a venit în fața națiunii, și în loc să prezinte un program economic bine structurat, dînsul a prezentat sistemul fiscal. Ca și cum noi ne-am afla în situația de acum doar pentru că nu avem un sistem fiscal bine pus la punct.

ULM SPINEANU: Guvernele noastre sînt foarte marcate de teoria monetaristă, folosind-o ca mijloc în reconstrucția de ansamblu și ca element de coerciție. Numai că specificitatea noastră, a celor asupra cărora se răsfrînge această teorie, duce imediat la neînțelegerea ca atare și în cele din urmă la insuportabilitate. Toți vorbim de un trai decent. Eu vreau să vă întreb: cum îl exprimăm? Spre exemplu, în economia americană sînt cîteva praguri pentru a stabili gradul de suportabilitate a unei reforme sau a unei schimbări care urmează să se facă. Nouă aceste lucruri ne lipsesc. Totuși au început să apară elemente reflexive asupra desfășurării reformei, ceea ce este pozitiv.

Noi, pînă acum, am descentralizat un socialism centralizat în favoarea unui tip de socialism negociabil între colectivități restrînse. Este tot un defect al acestei

reformă. Sindicatele s-au mișcat mult mai repede în înțelegerea conceptelor de piață; manageriatul însă a mers mult mai încet din acest punct de vedere.

ION HOMOȘ: Guvernul actual a cerut o perioadă de 6 luni (ceea ce este enorm) numai pentru a vedea despre ce este vorba. Dar cele 6 luni înseamnă iarna, din care nu va putea rezulta o imagine reală despre industrie. Și chiar dacă n-ar fi iarna, sistemul legislativ actual nu-i va permite guvernului să-și dea seama despre ce este vorba, din cauza pachetului legislativ care se referă la trei aspecte: salarizarea, relațiile cu sindicatele și sistemul de protecție socială.

ULM SPINEANU: Sistemul salarial care se practică în România nu se bazează pe valoarea lucrătorului. În altă ordine de idei, un conducător de întreprindere, un manager ar trebui să aibă în față o tablă de șah cu locurile de muncă distribuite după complexitatea lor. Abia după aceea el ar trebui să caute oamenii pe care să îi așeze acolo. Dar asta ar însemna o cu totul altă concepție asupra sistemului salarial, și tocmai acest fapt ar da prețul real al întreprinderilor, al costurilor lor.

DANIEL DĂIANU: Pentru a avea o asemenea structură a locurilor de muncă e necesar ca întreprinderea să fie introdusă într-un anume regim de funcționare, ceea ce nu este cazul. Dacă nu apare în întreprindere regimul concurențial, nu vom avea această structură a locurilor de muncă.

ULM SPINEANU: Șomajul actual nu îmbracă aspectul valoric al forței de muncă, ci provine din fricțiunile din interiorul întreprinderii. Noi venim cu mentalitatea colectivistă privind celebrul acord global. În spatele oamenilor care au valoare și care muncesc există însă foarte mulți care sînt doar plățiți. La noi încă se

ȘOMAJUL ÎN ȚĂRILE INDUSTRIALIZATE

Situația îngrijorătoare a șomajului a fost tema unei reuniuni a miniștrilor muncii din țările O.C.D.E. (Organizația de Cooperare și Dezvoltare Economică) desfășurate în cursul anului 1992. În cadrul dezbaterilor s-a analizat situația șomajului pe ansamblul celor 24 de țări membre și s-au făcut aprecieri asupra evoluției acestui fenomen.

În 1991, în aceste țări industrializate au fost înregistrați cca 4 mil. șomeri și încă 1,4 mil. se întrevedeau. Pe ansamblul țărilor O.C.D.E. sînt aproape 28 mil. șomeri, care reprezintă 7,4 % din totalul forței de muncă active a acestor state. Analizele au arătat că această situație critică nu e în primul rînd urmarea stărilor de recesiune care s-au manifestat și continuă încă în majoritatea țărilor O.C.D.E., ci constituie mai curînd rezultatul schimbărilor tehnologice și persistenței șomajului structural. Chiar înainte de recesiune a existat o rată înaltă a șomajului.

În prezent, pe piața forței de muncă nu mai există jocul obișnuit al cererii și ofertei. Milioane de oameni au fost dați afară din ramuri ale industriei grele și, deși teoretic există posibilitatea să-și găsească locuri de muncă în sectoare industriale cu tehnologie înaltă și în servicii, ei nu au calificarea necesară pentru aceste domenii de activitate. Accentuarea inovațiilor, scurtarea ciclului de viață al produselor și extinderea introducerii celor mai noi realizări științifice și tehnice vor contribui la sporirea specializării și calificării forței de muncă în anii ce vor urma, ceea ce va determina creșterea dificultăților de reorientare a forței de muncă disponibile. După toate indiciile, problema găsirii unui loc de muncă va deveni mult mai stringentă în anii următori ai acestui deceniu.

Redăm în tabelul de mai jos valorile ratei șomajului în cîteva țări O.C.D.E. (în procente din forța de muncă activă).

	1990	1991	1992
S.U.A.	5,5	6,7	7,5
Japonia	2,1	2,1	2,2
Italia	9,8	10,2	11,0
Marea Britanie	7,0	9,1	10,1
Franța	9,0	9,5	10,3
Spania	16,2	16,3	16,7

Oana Armeanu

practică contractele de muncă pe perioade nedeterminate, excluzînd concurența cu propria valoare și cu valoarea celorlalți indivizi.

DINU PANAIT: Faptul că am contractat pe o perioadă nedeterminată e pentru mine, ca sindicat, un câștig. Este un drept al salariatului și eu îl apăr.

ULM SPINEANU: Eu sînt de acord ca sindicatul să fie cîine de pază în interesul salariatului, dar sindicatul trebuie să fie un partener. Însă în momentul în care îmi este partener și luptă împotriva evidenței (susținînd un salariat necorespunzător, prin invocarea unor prevederi din Codul muncii, dar care nu mai au nimic comun cu societatea românească de astăzi), vin și întreb: tu, sindicat, reprezinți cu adevărat interesele salariatului? Pentru că, păstrîndu-l pe acel salariat necorespunzător, îi ataci de fapt pe ceilalți care au valoare.

DINU PANAIT: Dar ce vreți, să facem din individ un robot care nu are voie să greșească niciodată?! Eu îi dau niște circumstanțe atenuante. Umanizez actul muncii.

ULM SPINEANU: Eram în Japonia și vizitam o firmă. La un moment dat, oprindu-mă lîngă un controlor, am văzut că făcuse o greșeală. Nu am atras atenția celui om că a greșit, dar l-am întreb: "Ce se întîmplă cînd un lucrător sau chiar un decident în ordine ierarhic greșește?". Răspunsul a fost: "La noi nu se greșește decît o dată".

TUDOR FLORESCU: Culmea e că instanțele au învățat această lecție dură a economiei de piață, și noi sîntem disperati. Omul nu are voie să greșească. Nu am înțeles, facem supraoameni?!

ULM SPINEANU: În economia de piață, procesul muncii este astfel descompus încît omul este obligat să

execute o anumită operațiune într-un anume timp, astfel încît să nu greșească. Este calculată chiar și curba de oboseală a individului la diverse momente.

ION HOMOȘ: Și eu am văzut o astfel de situație în Germania și i-am întreb pe cei de la sindicat de ce nu îl apără pe cel care a greșit. Răspunsul m-a dezarmat. Au zis: "Nu, pentru că greșeala lui putea fi observată de un potențial client, iar noi pierdeam un contract, ceea ce se răsfrîngea imediat asupra veniturilor celorlalți".

SORIN ANTOHI: Liderii sindicali, la noi, sînt adesea în situația falsă de a reprezenta o mulțime pe care în fapt nu o reprezintă. La Ministerul Învățămîntului aveam discuții cu liderii sindicatului din învățămînt și împreună cădeam de acord asupra unor lucruri. Ei bine, cînd ieșeau afară aveau probleme, pentru că apucaseră să accepte examene, concursuri, ceea ce masei de sindicaliști nu-i convenea.

RATA ȘOMAJULUI ÎN ȚĂRILE EUROPEI DE EST, în procente de forță de muncă activă (18-60 ani)

	1990	1991	1992
Bulgaria	1,5	7,8	14,0
Cehoslovacia	3,8	7,0	6,48
Ungaria	1,7	6,1	11,4
Polonia	6,1	10,4	14
România	-	3,0	9,0
Iugoslavia	13,6	14,7	-
Rusia	-	-	-

Notă: valoarea declarată de Rusia a fost de 0,4 % pentru luna septembrie 1992, iar previziunea pentru sfârșitul anului 2 %, dar toți experții consideră aceste date ca fiind neconforme cu realitatea.

În "tehnic", prin rotație

Pentru că nu-i ajung banii (e singură și are un copil de crescut), E.C. s-a apucat (ca multe dintre colegile ei) de comerț: Turcia, Ungaria...

La serviciu (o întreprindere de pe platforma Băneasa), șeful e "tare cumsecade": "ii bagă" pe toți salariații, prin rotație, în șomaj tehnic. Periodic, beneficiarii "tehnicului" pun mină de la mină și-i fac șefului un cadou. Ultima dată - un televizor color. E.C. povestește: "Televizorul e așa, ceva mai mare. Da' fiecare îi aduce și ceva mai micuț. Eu, când am venit data trecută din Turcia, i-am adus un radio-casetofon pentru mașină. Asta pentru că și el se zbate. Acum o lună mi-a dat și primă: 15.000 de lei".

ȘOMER PE INVERS

Pentru unii munca fără sens e ca un blestem. Și atunci o refuză. Comunismul a încercat să-i educe, societatea de tranziție îi marginalizează. Dacă Dumnezeu i-a acceptat, noi îi putem înțelege?

Georgescu a terminat facultatea în tot atâția ani în câte zile a făcut creatorul lumii. Niciodată în viața lui nu s-a omorât cu firea. După câteva tentative ca pictor amator, decorator sau ce s-a mai nimerit, s-a lăsat purtat de soartă și a ajuns inginer undeva în creierii munților, pe un șantier hidroenergetic, la Poiana Mărului. Aici, statul i-a dat locuință și salariu, localnicii de hânt și de ascultat bănășene. El nu trebuia decât să construiască un baraj cât gloria defunctului de mare. Între două chefură, două străpungeri de tunel ori două nopți de amor chinut, picta icoane. Punea sticla pe o reproducere ieftină, trăgea linii și amesteca culorile până începeau să-l usture ochii.

Și pentru el Revoluția a însemnat o schimbare dezordonată. A ajuns pe un alt șantier, unde se câștiga mai bine, la Cernavodă, la centrala nucleară. Aici a lansat o vorbă care a devenit celebră: "Cele mai frumoase simbețe la mare sînt marțea". Bea pînă cînd își pierdea toți banii și-și lăsa și ceasul gaj. Curînd însă locul de muncă, idealul propagandei comuniste, a început să devină ca un articol de lux: rar și scump. De aceea, a fost printre primii de care șantierul s-a debarasat. Lasă în urmă amintirea unui zurbagiu-belfer, dar onest, lenș și totuși om de onoare. Iar cînd vroia, chiar bun profesionist.

S-a întors acasă la părinți, om matur la peste 40 de ani. Cu greu și-a găsit un post de administrator la o societate comercială, iar din cînd în cînd își mai ajută un prieten într-o afacere. Nu i-a

rămas decât să speră că americanii îi vor aproba cererea de emigrare, depusă în urmă cu 10 ani, cînd o faptă ca asta era totuși un act de curaj. Se amuza că o să plece peste Ocean îmbrăcat într-o manta de ofițer, suvenir de la Revoluție, și o să dea acolo lecții de comunism. După un timp ar fi vrut să se întoarcă cu un Mercedes, bincințeles și cu șofer personal, și cu un tun de coastă. Nu-și putea însă imagina cît de greu se obțin toate lucrurile acestea. Cînd a fost dat iarăși afară pentru absențe repetate a început să trăiască doar din pensia mamei. Mai mergea uneori la o vagă prietenă să mînnice cîte ceva și să mai schimbe peisajul. Nu putea să primească nici măcar ajutor de șomaj deoarece, orgolios, a jînat să-și dea el demisia și să nu fie destituit cu nu știu ce articol de lege. N-ăștepta pensie și ridea de cei care tremurau la gîndul salamului de mîine. Picta din ce în ce mai rar, de parcă nici mîinile nu voiau să-l mai asculte. Nici de la Consulat nu a mai primit vreo veste, iar curînd a înțeles că dosarul nu iartă. A contat probabil pe o condamnare nenorocită, atunci cînd, în urma unei nopți nedormite și amețit, a lovit necugetat. Cel mai adesea însă bea, cu bani împrumutați sau din favorul prietenilor.

A murit neașteptat, de ciroză. Moartea și suferința din urmă l-au urșit. Pe ultimul drum l-au condus mama și fosta soție, cei cîțiva amici și regretele celor cărora le datora bani. Totuși mai este și un băiat, poreclit Țeavă, care la rîndul lui pictează. Cu har se pare. În rest, despre viața sa de etern marginalizat se poate spune că a ars ca o luminare. Pîlpînd. Dar poate că a fost mai liber decît mulți. (MARIAN CHIRIAC)

Dintr-un milion de șomeri au fost plasați pînă în prezent 80.000 de oameni

- interviu cu DAN MIRCEA POPESCU, ministrul Muncii și al Protecției Sociale -

Domnule ministru, v-aș ruga să dați o definiție pe scurt a ceea ce este protecția socială.

Protecția socială este un lucru care nu se adresează neapărat întregii societăți, ci anumitor categorii defavorizate ale populației aflate în fața anumitor riscuri sociale. Dacă nominalizăm categoriile, se poate vedea și care sînt riscurile. Pensionarii, vîrsta a treia, bătrînii, handicapații, șomerii, tinerii. Restul populației se poate autoproteja prin capacitatea de muncă și prin locul de muncă. În România, toată lumea ar vrea să fie protejată din punct de vedere social, dar, cel puțin pentru această perioadă, ea se adresează în special categoriilor sociale defavorizate.

Peste 50 % din cifra șomerilor sînt oameni tineri, sub 40 de ani. Cum evaluați riscul social al acestui fenomen?

Într-adevăr, peste jumătate din șomeri sînt persoane tinere și în plină forță de muncă. Vizavi de aceste persoane, lucrurile iau o tentă îngrijorătoare. Sigur, unele lucruri s-au realizat: ajutorul de șomaj pe o perioadă de 9 luni, indemnizația de sprijin pe o perioadă de încă 18 luni pentru persoanele care după această perioadă de 9 luni nu au reușit să-și găsească un loc de muncă. Efortul este mare.

Dvs. anticipați răspunsul la o întrebare a mea legată de programele Ministerului privind asistența socială a șomerilor. Mă interesa însă dacă există o evaluare a specialiștilor dvs. în ceea ce privește, ca risc pentru societate, existența altor șomeri tineri.

Sigur că un pericol există, dar el nu este propriu numai României. Toate țările se confruntă cu acest fenomen. Ce ne îngrijorează pe noi este faptul că șomajul tinde să devină cronic; aceleași persoane rămîn fără un loc de muncă. Pericolul ar fi mult mai redus dacă s-ar produce un rulaj al celor care sînt șomeri. S-a ajuns la un milion, și probabil că cifra va continua să crească. Sigur că există un pericol latent, chiar foarte evident, al acestei cifre de peste un milion de șomeri, dar Ministerul Muncii și Protecției Sociale nu are capacitatea de a analiza pericolele.

Credeți că există pe undeva un asemenea departament, care să studieze fenomenul?

După cîte știu eu, nu. Pentru noi, problemele sînt foarte directe și imediate: formularea cît mai aproape de realitate și de necesități a unor programe speciale de calificare și recalificare a șomerilor în anumite meserii care sînt cerute pe piața muncii sau care, în viziunea noastră, s-ar putea cere într-o perioadă imediat următoare sau într-un termen mediu. Numărul celor cuprinși în aceste programe este relativ mic: 62.000 în 1992. Problema e ca acei 62.000 de oameni să găsească la terminarea acestei perioade un loc de muncă. Dar mulți nu găsesc. Am reușit pînă în prezent să plasăm prin oficiile noastre 80.000 de persoane.

Ministerul dvs. influențează în vreun fel piața muncii?

Nu. Noi doar gestionăm această piață a muncii. Ministerul industrial este cel care pot crea locuri de muncă. Sau întreprinderile mici și mijlocii private, care au ajuns la o cifră de vreo două sute și ceva de mii. Pare o cifră impresionantă, dar nu toate operează, multe fiind doar pe hîrtie. Oricum, au absorbit ceva din șomeri, pentru că altfel cifra era mult mai mare de un milion. Din cei un milion de șomeri, cel puțin o parte au primit pămînt; s-ar putea întoarce la asemenea indeletrăcîre, dar există respingerea reintegrării la țară.

Care este opinia dvs. față de șomajul tehnic?

Șomajul tehnic a fost posibil în primii ani de după revoluție. Am fost bombardat cu asemenea cereri de acordare a șomajului tehnic, adică 60 % din salariu și să stea acasă. Dar acum nu vîd de ce mai trebuie acordat. De altfel, el a și fost eliminat prin reglementările legale pe care le avem, privind ajutorul de șomaj pe 9 luni. Există o mare reticență a agenților economici și a salariaților vizavi de menționarea în cartea de muncă a faptului că de la o anumită dată ai devenit șomer. Acest lucru este perceput ca o rușine, ca o pedepsă nemeritată. Și este absolut de înțeles. Șomajul tehnic este argumentat astfel: dacă închidem cărțile de muncă și le dăm oamenilor, există riscul ca, în momentul cînd avem de lucru, ei să nu mai poată fi disponibili, agentul economic pierzîndu-și astfel

forța de muncă. Lucrul este doar pe jumătate adevărat, pentru că foarte multe locuri de muncă nu există, iar în momentul cînd agentul economic ar avea nevoie, i-ar găsi pe oamenii respectivi, pentru că ei sînt în plata ajutorului de șomaj. Explicația reală este frica față de menționarea în cartea de muncă a faptului că o perioadă ai fost șomer. Actualii șomeri sînt victimele programului de restructurare a economiei noastre?

Provin și din programul de restructurare, deși intuiesc puțin ce vreți să spuneți: că, practic, un asemenea program de restructurare la nivel național nu există, sau dacă există el nu este urmărit și pus în aplicare. La un moment dat, în 1992, vechiul ministru al Industriilor a făcut public un asemenea program, dar el nu a fost urmărit. Deci încă nu s-a ajuns la o analiză, la o evaluare foarte exactă a ceea ce vrem în România, ce segmente dezvoltăm și ce segmente urmează să fie închise în perioada următoare. Deci șomerii sînt și un rezultat al restructurării, dar al restructurării văzută la nivel micro și nu dintr-o politică coerentă de restructurare.

În campania electorală, FDSN a promis un milion de locuri de muncă și acum, pe dosarul acesta, vîd cifra de peste un milion de șomeri înregistrați.

Vreau să vă corectez puțin, dacă îmi permiteți. FDSN nu a promis un milion de locuri de muncă. Acest fapt poate fi verificat în platforma-program a FDSN. Această cifră a fost avansată în campania electorală a președintelui României, care a afirmat la un moment dat necesitatea creării unui milion de locuri de muncă. Această cifră poate fi argumentată pe o perioadă de 4 ani. Și devine verosimilă dacă vă dau exemplul celor 200.000 de întreprinderi mici și mijlocii, familiale.

Dar eu nu cred că președintele se referea la aceste întreprinderi private.

Nu. Dar ele trebuie luate în calcul, fără doar și poate.

Credeți că dumealui le-a avut în calcul atunci cînd a avansat această cifră?

Eu cred că da, pentru că altfel o cifră de un milion nu poate fi susținută decît așa.

Ministerul dvs. se ocupă de industrie sau de salariați?

Ar trebui să intru puțin în organizarea Ministerului, pentru a vă putea explica un pic cum este. Pe noi ne preocupă salariații cînd e vorba de legea salarizării. Cînd e vorba de pensii ne preocupă pensionarii. Cînd e vorba de ajutoare sociale ne preocupă cei îndrituiți la ajutoare sociale. Cînd e vorba de pensii pentru țărani ne preocupă țăranii pensionari. De aceea cred că și acest lucru a stat la baza mențiunii făcute de premier, că Ministerul Muncii este unul din ministerele de sinteză. Dar este cumplit de greu și nu poți mulțumi decît pe moment, și nici chiar asta nu este clar dacă se împlință cu adevărat sau nu.

Mi-ați spus mai devreme cîte ceva despre programele dvs. privind protecția socială, în care intrau ajutorul de șomaj, reciclările. Mai există și alte programe pentru protecția socială a șomerilor?

Da. Pe lîngă aceste programe, care vor fi dezvoltate, există deja acorduri sau discuții cu diverse țări pentru plasarea forței de muncă. Avem în momentul de față în derulare un asemenea acord cu Germania. Cifra, desigur, este mică: 9.000 de muncitori.

Acești 9.000 de muncitori erau toți șomeri? Unii dintre ei erau.

V-ați gîndit la niște convorbiri cu Ministerul Învățămîntului, de pildă, în care să puneți problema pregătirii absolvenților, pregătire care să asigure o mai mare mobilitate acestora, în așa fel încît ei să poată, în momentul în care devin șomeri, să-și găsească de lucru în altă parte?

Asta este o chestiune interesantă și importantă, dar nu avem, deocamdată cel puțin, un asemenea program. Chestiunea poate fi analizată, și acum dvs. îmi dați o asemenea idee. Numai că, la ora actuală, calificarea pe care o primește un absolvent nu știu cît este (măcar și aceea) de serioasă. Dar cred că lucrul poate fi făcut regîndind. Este o idee, așa că vă rămîn dator.

DORU COSMA UN SEMINAR INTERNATIONAL ASUPRA LIBERTĂȚII DE CONȘTIINȚĂ

În zilele de 12-14 noiembrie a. c., Secretariatul General al Consiliului Europei în colaborare cu Centrul "F. M. van Asbeck" de pe lângă Universitatea din Leyda (Olanda) a organizat un seminar privind libertatea de conștiință, înscrisă în Convenția Europeană a Drepturilor Omului (art. 9) și în majoritatea constituțiilor europene, inclusiv în Constituția României (art. 29).

Printre sub-temele dezbătute în cele trei zile cât a durat seminarul au figurat: Libertatea de conștiință, pluralismul și toleranța (prof. J. Robert - Paris); Înțelesul și limitele obiectivei de conștiință (prof. B. Vermeulen - Utrecht); Obiectiva de conștiință și serviciul militar (prof. St. Rodotă - Roma); Libertatea de conștiință și grupurile minoritare (prof. K. Rimanque - Anvers).

Fenomen aparținând esențialmente forului interior, conștiința pare anevoie subsumabilă sferei reglementării juridice. Cu toate acestea, art. 9 alin. 1 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului prevede în mod expres că "orice persoană are dreptul la libertatea de gândire, de conștiință și de religie" (s. n.). La rândul ei, Constituția României din 1991 intitulă marginal art. 29 "libertatea de conștiință".

Confrunțați cu asemenea texte legale fundamentale, este firesc ca juristii în genere și judecătorii îndeosebi să se întrebe care este conținutul acestei noțiuni și care sînt limitele incidenței sale în drept. Prof. Ben Vermeulen a arătat că termenul de "conștiință" are semnificații deosebite în domeniul teologiei, filozofiei, eticii, psihologiei și dreptului, astfel

că juristul este dator să-i definească specificitatea în sfera sa de activitate.

După autorul citat, în domeniul dreptului, scrupulele de conștiință ale individului trebuie respectate nu pentru că ar fi inspirate de divinitate ori fiindcă ar răspunde unor imperative morale, ci întrucît conștiința reprezintă o componentă definitorie a personalității umane. Ca urmare a unor procese sociale fundamentale produse în lumea occidentală a secolului al XX-lea (secularizarea, individualizarea, diferențierea culturală etc.), conștiința și-a pierdut în mare măsură legăturile cu religia și cu metafizica, legături statornicite în trecut prin mijlocirea marilor religii tradiționale și a filozofiei antice greco-latine, devenind "un fenomen pur individual și subiectiv".

Un loc însemnat în cadrul dezbaterilor privind libertatea de conștiință l-a ocupat așa-numita obiectivă de conștiință, opusă de unii cetățeni la executarea anumitor obligații legale precum îndeplinirea serviciului militar. Din respect pentru libertatea de conștiință, unele legislații naționale au înscris, în constituții sau în legi speciale, dreptul obiectivelor de conștiință de a îndeplini în locul serviciului militar un serviciu civil în cadrul administrației de stat ori al unor organisme cu vocație socială sau umanitară (de exemplu, în așezăminte pentru persoane handicapate).

O problemă delicată în legătură cu admisibilitatea substituirii serviciului militar printr-un serviciu civil a constituit-o modalitatea practică de a verifica sinceritatea existenței unor scrupule de conștiință apte să

justifice o atare substituție. Altfel spus, s-a pus chestiunea de a ști în ce fel se poate proba, în lipsa unor criterii materiale certe, că persoana care se opune serviciului militar o face din convingeri autentice, iar nu pentru a se exonera de o obligație neconvenabilă.

Seminarul desfășurat la Leyda nu este lipsit de interes pentru rezolvarea unor probleme juridice actuale românești în materie. Precum am amintit, art. 29 din Constituția României consacră libertatea de conștiință, acordîndu-i o sferă de aplicare mai largă decît cea pur religioasă. Cît privește serviciul militar, art. 52 alin. 2 din Constituția noastră stabilește obligativitatea lui pentru bărbați începînd de la vîrsta de 20 de ani împliniți, adăugînd însă: "cu excepția cazurilor prevăzute de lege" (s. n.). Această mențiune finală din art. 52 permite înscrierea într-o lege specială a unei dispoziții privitoare la scutirea de serviciul militar a obiectivelor de conștiință autentice. După informațiile pe care le deținem, în proiectul legii privind apărarea națională se prevede, în art. 65, că "cetățenii care, pe motive religioase sau de conștiință, refuză să îmbrace haina militară, să întrebunțeze armamentul din dotarea armatei sau să depună jurămîntul militar, execută un serviciu civil" (s. n.). Alineatul următor al aceluiași articol adăugă că "modul de executare, drepturile și obligațiile celor care îndeplinesc serviciul se stabilesc prin ordin al ministrului apărării naționale". Referitor la aceste dispoziții legale ne mărginim la două observații: una pozitivă, alta negativă. Cea pozitivă privește acceptarea principiului obiectivei de conștiință față de îndeplinirea serviciului militar și posibilitatea substituirii acestuia printr-un serviciu civil. Cea negativă are în vedere investirea unui organ administrativ (ministerul apărării naționale) cu dreptul de a stabili, el, "modul de executare, drepturile și obligațiile serviciului civil". În opinia noastră, aceste aspecte esențiale ale reglementării serviciului de substituție trebuie să figureze în lege, deci într-un act emis de puterea legiuitoare, iar nu să fie decise printr-un act administrativ, cum este ordinul ministrului apărării naționale. Și aceasta tocmai pentru a se garanta libertatea conștiinței, prevăzută în mod expres de art. 29 alin. 2 din Constituția României.

O nouă aminare a soluționării revendicărilor tipografilor

● În centrul discuțiilor purtate luni 14 decembrie în cadrul comisiei guvern-sindicate s-a aflat punctul 3 de pe lista de revendicări a sindicatului tipografilor: dublarea salariului mediu fără scumpirea produselor poligrafice (care ar duce la scăderea cererii), scutirea totală de impozite pe salarii, de C.A.S. și fond de șomaj. Dl. Mircea Dan Popescu, ministrul Muncii și Protecției Sociale, a remarcat că, în toți cei 3 ani de cînd discută cu sindicatele, e pentru prima oară cînd aude de scutirea de impozite și de C.A.S., dar că în principiu se poate cere orice. Deci, dacă reprezentanții sindicatului tipografilor vor prezenta un raport din care să rezulte că pensionarii tipografi cer să nu mai primească pensia și șomerii ajutorul de șomaj pentru ca tipografilor să ia salarii mai mari, guvernul e de acord să înainteze acest raport Parlamentului, pentru că el (guvernul) nu are o poziție rigidă.

Din cifrele prezentate a reieșit că salariul mediu brut pe luna octombrie al tipografilor a fost de 26.860 lei, față de 30.497 lei salariul mediu brut pe economie.

● Dl. secretar de stat Mîgu Negrișoiu consideră că nu investitorii lipsesc, ci capacitatea de absorbție a investițiilor, dînd ca exemplu existența unui credit nefolosit, în valoare de 75 milioane dolari.

● Președintele BNS, dl. Matei Brătianu, a caracterizat într-un mod plastic felul în care guvernul apreciază ca soluționate revendicările sindicale: "Dacă fiul meu îmi cere 5.000 lei și eu îi spun că n-am și-l trimit să ceară de la bunica, care s-ar putea să aibă, nu înseamnă nici că eu i-am soluționat cererea, nici că el a primit banii". (O. A.)

Prof. Dr. Joachim Starbatty - Tübingen

SENS UNIC: ECONOMIA DE PIAȚĂ (I)

Translația sistemului economic de la cel planificat la cel de piață cere în mod necesar instaurarea statului de drept.
Învățămintele teoriei sistemice.

Cataclismele politice din (fosta) Uniune Sovietică (articolul s-a publicat la foarte scurtă vreme după puciul de la Moscova - august 1991 N.T.) par să acorde cale liberă pentru o reformă radicală a sistemului economic. Este ora fastă a economiștilor. Sînt asediați cu un curent de informații între care revine mereu, ca un leitmotiv, o singură întrebare: cum se infăptuiește tranziția de la economia planificată la cea de piață? Profesorul Joachim Starbatty, directorul Seminarului de Științe Economice al Universității din Tübingen, apelînd la teoria sistemică a lui Eucken, propune un model axat pe trei puncte: în primul rînd - introducerea principiilor constitutive: a) un regim funcțional al prețurilor; b) o monedă stabilă; c) libertatea de mișcare contractuală și piețe deschise. Ar urma privatizarea axată pe o legislație a întreprinderilor garantînd dreptul particular; fundamentul instituționalizat al acestui angrenaj îi mai aparțin stările de lucru din finanțe, asigurările sociale și instrucția publică.

În cazul dezbaterilor privind transformarea sistemelor economice socialiste în cele de piață se afirmă deseori, că specialiștii în economie s-au ocupat, ce-i drept, de traiectoriile funcționale ale sistemului socialist și ale celui de piață, dar nu au recurs la elaborarea unei metode de tranziție adecvate. Lipsind o teorie elaborată a tranziției, oamenii politici s-au văzut în situația de neînviat - trebuie să conchidem vrînd-nevrînd - de a aplica în practică tranziția fără a dispune de un concept teoretic limpede. Deopotrivă, au fost (și sînt)

confrunțați nu numai cu un hațiu de probleme teoretice complexe cu aspect tehnic-tehnologic (care experiențe economice se însușesc și se aplică pentru creșterea eficienței unui aparat productiv moștenit), dar și cu o serie de probleme de ordin social, psihologic chiar.

După peste șapte decenii de socialism în URSS și peste 40 de ani în celelalte țări ale Europei Centrale și Răsăritene, majoritatea cetățenilor și-au pierdut îndemînarea de a acționa de sine-stătător; în locul încrederii în propriile puteri, ei preferă să se bizuie pe capacitățile "organelor colective". Foștii cetățeni ai URSS explică: li s-a inoculat ideea că optica și atitudinea lor față de modul de existență, economie, societate diferă de cea a semenilor lor din Europa Occidentală. Ei își "donau" capacitățile în loc să le prezerve și să le dezvolte. Totodată, comuniștii s-au folosit de deprinderile inoculate în poporul rus: pasivitatea, invidia și rîvna egalitarismului; însușiri perene, adine înrădăcinate, provenind din structurile despotice de conducere ale istoriei proprii, din tradițiile spiritualității răsăritene.

O asemenea concepție induce opinia potrivit căreia sistemul economic de piață cea care, în viziunea "occidentală" constituie fundamentul prosperității cetățenilor nu are șanse de reușită în țările estice. În cazul în care această concluzie s-ar dovedi a fi îndreptățită, atunci întreaga comunitate umană, la scară universală, pentru a zădărnici un exod în masă dinspre țările foste socialiste ar trebui să se orienteze spre un experiment de mare amploare, al unui transfer gratuit de resurse. Dar, înainte de a da ascultare gogoritelor improvizărilor politice, ori de a taxa drept imposibile (din motive antropologice) fiecare modalitate de reformă structurală, de ordin

economic, s-ar cuveni să lămurim ce înseamnă în fapt economia de piață. În acest domeniu, Friedrich August von Hayek a avut o contribuție incontestabilă. A descris și argumentat îndatorirea de căpetenie a pieței: a denumit-o "o întrecere a experiențelor novatoare", folosind o expresie fără drept de apel. În această ipostază, prețurile sînt menite să semnaleze întreprinzătorilor care sînt profiturile și pierderile, iar pentru consumatori, creșterea ori diminuarea costului folosinței. Fără îndoială, o asemenea viziune pare simplistă. Cunoaștem foarte bine chiar, că prețurile pot fi manipulate, iar preferințele consumatorilor pot avea o imagine distorsionată. Dar concluzia finală nu poate fi o suspendare a procesului de alcătuire liberă a prețurilor, ci dimpotrivă: asigurarea unei concurențe libere și o corectă informare a consumatorului.

Ce ne-ar recomanda, acum, Walter Eucken

Nu mai în sistemul economiei de piață individual poate evalua direct cît îl costă o anume activitate. Deopotrivă, el este obligat să răspundă personal de acțiunile sale și e nevoit să le suporte consecințele - ori, să se bucure de ele. Din partea noastră, putem adăuga: transformarea sistemului socialist în tipurile de sistem ale economiei de piață ce însoțesc și chiar se identifică cu o decentralizare a actului decizional și cu preluarea integrală a răspunderii. În timp ce în cazul economiei planificate-centralizate, indiferența și indolența își exercită nefastele efecte asupra unui tot generalizat, dar indefinibil, de această dată, în cazul economiei de piață, datorită "locului îngust" în care se manifestă reculul, consecințele păcatelor menționate amendează serios veniturile. Tipurile sistemice ale economiei de piață se individualizează prin capacitatea de absorbție a standardelor informaționale diferite - și a mentalităților corespunzătoare - transformate în strategii de evoluție alternativă ale prețurilor și veniturilor. A se observa, în continuare, că niciieri nu se deprinde, nu se acumulează experiență mai repede și mai profundă decît în activitatea depusă pe propria răspundere, în cazul căreia succesele și eșecurile sînt "simțite pe propria piele", reputeate nemijlocit.

(Frankfurter Allgemeine Zeitung 7-09-1991)

**Versiunea românească:
TEODOR SUGĂR
(va urma)**

Tîrgul Bucureștilor - 15.12.1992-30.04.1993

Marți 15 decembrie a.c. și-a deschis porțile Tîrgul Bucureștilor. Participă cea. 520 de firme românești. Mărfurile - expuse și comercializate în pavilioanele O, P, W, VI, S, A7, A8, A13, A14 ale Complexului Expozițional "Piața Presei Libere" - sînt de larg interes pentru public: bunuri alimentare, produse electronice și electrotehnice, automobile, piese și accesorii auto, jucării, confecții, produse textile, îmbrăcăminte, articole de marochinărie, articole cosmetice.

O noutate pentru vizitatorul român va fi posibilitatea de a se orienta, în cadrul Tîrgului, cu ajutorul unui sistem computerizat de evidență a mărfurilor (cel puțin așa au promis organizatorii la conferința de presă ținută luni 14 decembrie).

Taxa de intrare este de 50 lei/persoană și 100 lei/automobil; se eliberează abonamente pe toată perioada Tîrgului, cu număr nelimitat de intrări: 1.000 lei/persoană și 500 lei/automobil. Reprezentanții mass-media au acces gratuit.

Tîrgul va rămîne deschis pînă la data de 30 aprilie 1993.

În cadrul unei conferințe de presă dl. Dorin Ștefănescu, directorul postului de radio, a anunțat oficial că FUN-Radio va continua demersurile pentru revenirea în emisie. În trei zile s-au strîns aproximativ 5.000 de adesiuni favorabile, la Parlament, în anticameră la dl. Năstase, toată lumea compătinea FUN-Radio, dl. Răzvan Theodorescu a declarat FUN-ul drept cel mai bun post de radio și totuși... FUN nu mai poate emite. La CNA, contestația postului de radio a fost respinsă cu cinism, avertizînd că mai poate fi reconștat dosarul pentru frecvența liberă. Soluția propusă de FUN-Radio este acordarea uneia din frecvențele rămase libere.

În ce punct se află științele istorice în România?

Îmi puneți o întrebare la care răspunsul nu este foarte ușor. Am în vedere un răspuns clar și precis. El presupune în primul rând raportarea stării actuale la cea anterioară, de acum 3-4 ani. Pretinde apoi aprecierea diferențiată a unor cercuri concentrice care au la mijloc instituțiile de cercetare propriu-zise - dependente în general de Academia Română - precum și instituțiile universitare de tradiție ale țării. Acestea sînt înconjurate de instituțiile regionale și județene, în cea mai mare parte muzee care ar trebui să fie (și în bună măsură chiar sînt) colective cu vocația cercetării; tot aici aș introduce și puzderia de universități noi și private apărute peste noapte în condițiile știute și ale căror nivel și rezultate sînt încă greu de apreciat. Fiecare universitate, de stat sau particulară, ar trebui să fie un laborator al științei istorice. Și, în fine, al treilea cerc concentric, cel mai larg, dar și cel mai important sub aspectul consecințelor, cel al școlilor de toate gradele și al miilor de profesori și învățători care, fiecare la nivelul lui, predau istorie sutelor de mii de elevi, implicându-se deci în valorificarea științelor istorice.

Acum, revenind la întrebarea privind punctul în care se află științele istorice din România, voi spune că la centru sînt semne modeste de dezgheț, în cercul median unele eforturi răzlețe, iar la periferie o stagnare și o inerție care, deși explicabile, sînt greu de acceptat. Cercetarea istorică și predarea istoriei n-o fac calculatoarele, ci oamenii, mai mult sau mai puțin în temă. Acoiași oameni care de-a lungul a 42 de ani au studiat, au învățat, au scris și au predat istorie. Cu acești oameni care, într-o formulare de tristă amintire, compuneau "frontul istoric românesc", trebuie să mergem mai departe. Surprinzător pînă la un punct și trist sub toate aspectele este faptul că cei mai compromiși dintre ei, cei care prin oportunitism și servilism, dublate de incompetență, și-au creat privilegiul în deceniile trecute, nu numai că nu s-au dat la o parte, ci se înghesuie în față jucînd cartea naționalismului agresiv de sorginte comunistă.

Evident, a dispărut sinistra secție de propagandă a comitetului central care să dicteze ce să scrii și cum să scrii istorie, dar unul dintre corifeii aceluia for și alții asemănători s-au înfipt în fotolii parlamentare de unde pot influența mersul înaintea, stagnarea sau deformarea științei istorice românești. Este simptomatic. Altul, de aceeași coloratură, devenit cîndva "doctor" prin însușirea de minciuni, deoarece și-a făcut teză despre colectivizare, se află tot acolo. Din două, una: sau este alit de prost încît n-a știut să deosebească adevărul de neadevăr, sau i-a fost total indiferent raportul dintre știință și realitate istorică.

Nu este deci ușoară asanarea domeniului după atîtea decenii în care știința istorică a fost "armă ideologică-politică". Semne de înnoire pot fi înregistrate ca urmare a unor eforturi individuale. Numărul și greutatea lor dezamăgesc. Speranța este în generația tînără care crește neașteptat de repede, se maturizează, începe să se afirme.

Ce trebuie făcut pentru ca istoria să-și recapete drepturile?

Altă întrebare grea și pînă la un punct delicată, deoarece implică și colegii de breaslă, dintre care foarte mulți gîndesc probabil altfel decît mine. Setul de măsuri pe care-l am în vedere este larg, nu m-am gîndit

Cîteva opinii privind actualul stadiu și perspectivele din istoriografia românească

- Interviu cu RADU POPA, realizat de d-na CRISULA ȘTEFĂNESCU de la postul de radio "Europa Liberă", difuzat la 11-13 decembrie 1992 -

pînă acum să-l pun pe hîrtie și, cu atît mai puțin, să-l ierarhizez.

Cea mai importantă dintre ele îmi pare a fi "dezrobirea" miilor de profesori de sub teroarea manualului unic impus de sus, eliberarea de așa-numita "istorie oficială" stabilită pentru toți. Marea majoritate a profesorilor s-au obișnuit cu ideea că istoria pe care o predau este una singură și intangibilă, hotărîtă de forurile ierarhice superioare. Spargerea acestei mentalități este din cale-afară de grea, o știu prea bine, pretinde profesionalism, or, modul în care s-a desfășurat pregătirea universitară a cadrelor didactice în ultimele decenii a fost departe de a fi încurajat gîndirea istorică independentă și transmiterea de date, cunoștințe și interpretări întemeiate pe acumulări proprii și moduri proprii de înțelegere a trecutului. Precum și a unui mod propriu de a înțelege menirea profesorului. Pe vremea începuturilor mele școlare existau mai multe manuale paralele întocmite de istorici cu mare experiență, fiecare profesor recomanda elevilor săi un anumit manual. Fără competiție nici o îmbunătățire nu este posibilă!

La celălalt capăt al piramidei, acolo unde se pregătesc viitorii profesori și se produc progresele din sfera cercetării istorice, o primenire este absolut necesară. M-a bucurat să constat că, în pofida dificultăților de toate felurile, izvorite din rațiuni umane sau administrative, această primenire este pe cale de a se produce.

Dacă recuzările formulate de studenți în primele luni ale anului 1990 n-au avut pînă la urmă efecte importante, lăsîndu-i pe locurile lor pe mai toți cei care și-au cîștigat rangurile universitare sau științifice pe criterii politice sau extraprofesionale, este îmbucurător faptul că selecția operată atunci de beneficiarii procesului de învățămînt superior, adică de studenți, nu s-a pierdut cu totul. Nici sentimentul dreptului lor de a judeca, nici nivelul crescînd al pretențiilor.

În aceeași ordine de idei, subliniez rolul de excepție al revistelor de specialitate, mobilate în principal de cercetătorii istorici profesioniști, dar și de cei care au chemare și timp pentru cercetare. Ei bine, tirajele de cîteva sute de exemplare al acestora mențin întreaga activitate specifică într-o sferă foarte

restrînsă. Aici trebuie făcut ceva și încă foarte grabnic. Cu o mică parte din fondurile ce continuă să se cheltuiască pentru festivități grandioase și ridicole care golesc știința istorică de conținut, transformînd-o în prilej de acțiuni propagandistice, în sensul peiorativ al termenului - am asistat recent la o asemenea "acțiune" penibilă - dialogul profesional al istoricilor s-ar putea multiplica, în folosul real al tuturor.

Care sînt obligațiile istoriei sau, mai exact, ale istoriografiei?

Sînt pus din nou într-o situație dificilă, aceea a departajărilor și a stabilirii de priorități. Cred că pot rupe în două întrebarea, referindu-mă pe de o parte la istorie în general, componentă de maximă importanță a conștiinței naționale, pe de alta, la știința istorică înțeleasă drept preocupare pentru adîncirea cunoașterii trecutului și așezarea acestuia între coordonate realiste, integrate istoriei universale sau măcar celei din zona europeană în care s-a desfășurat trecutul nostru.

Sub primul aspect - și aici mă tem că nu voi obține un asentiment general - cred că am ajuns într-o vreme în care istoria nu mai poate fi armă întru realizarea unor interese "superioare", fie și naționale. Mă străduiesc să cred în continuare că istoria este o știință, nu o măciucă pentru confruntări servind impunerii de drepturi istorice, fie ele și "sfinte", cum le mai place unora să formuleze ideea. Și aceasta nu numai la noi, ci și în multe alte țări, dintre care ne interesează mai ales cele învecinate. Cred că nu există școală istorică națională care să nu fie profund convinsă - poate cu excepții privind persoane - că adevărul istoric îi justifică pe deplin punctele de vedere și implicit propriile interese naționale. Or, în aceste condiții, orice încercare de dialog sau de apropiere în subiectele de interes comun devine zadarnică.

Deci prima dintre obligațiile răspîndirii istoriei este, după opinia mea, difuzarea și cultivarea în societate a unei imagini adevărate și realiste a trecutului, contribuția la crearea unei psihologii colective care, eliminînd îngroșările sau deformările subiectiv-naționale, să facă posibilă conviețuirea și apropierea. Din păcate, constat că în această privință se face foarte puțin, ba chiar se produc accentuări care nu pot duce decît la izolare și xenofobie.

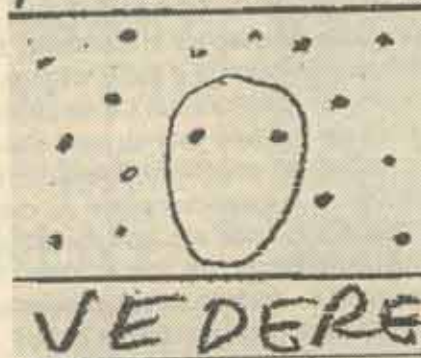
Dacă mă cantonez în sfera obligațiilor cercetării istorice, atunci desigur că esențială îmi pare a fi demontarea clișeelelor și falsurilor impuse ca adevăruri absolute, mai ales de-a lungul ultimelor decenii. Asemenea falsuri au caracterizat toate regimurile totalitare. Operația nu este deloc ușoară. Dimpotrivă, implică renunțarea la puncte de vedere exprimate anterior, corectarea sau chiar infirmarea lor. Dar constat, uneori cu stupefacție, că pentru îngrijorător de mulți istorici transformarea bruscă a negrului în alb și albul în negru nu ridică nici un fel de probleme de conștiință profesională. Am mai asistat la ceva similar pe la mijlocul anilor '60, dar atunci în proporții mult mai modeste decît acum.

Principala obligație rămîne strîngerea și punerea în lumină a informației nude, a izvoarelor scrise și de altă natură, fără interpretări subiective deformante. Ca arheolog, îmi amintesc de vizitele unor "oficialități" care, deși total incompetente, voiau cu orice preț să știe dacă ceea ce am descoperit este "în favoarea" sau "defavoarea" noastră. Pentru a doua eventualitate, se arătau hotărîte să blocheze sau chiar să distrugă documentul material. Așa ceva nu mai trebuie să se repete!

Există în momentul de față necesitatea rescrierii istoriei românești?

Mi se pare că la această întrebare am răspuns deja, măcar în bună măsură. Evident

PUNCTE DE

VEDERE

că istoria trebuie rescrisă, în spiritul adevărului și în scopul creării unei imagini colective decente asupra trecutului. Exagerările și distorsionările într-o direcție sau alta nu aduc folos nimănui. Sau aduc foloase - le-aș spune "ilicite" - și tocmai de aceea le înregistrăm în continuare.

Rescrierea istoriei este în primul rînd o problemă personală, a fiecărui cercetător în parte sau cel mult a unor colective restrînse, unite în jurul unor moduri de gîndire și interpretare istorică foarte apropiate. Este de domeniul fanteziei periculoase așteptarea ca în viitor să apară, sub egida indiferentă a unei autorități științifice "intangibile", un tratat de istorie a României sau un tratat românesc de istorie universală care să combată sau să corecteze pe ici pe colo, în punctele esențiale, tratatele realizate "sub grija părintească" a partidului unic.

Revin deci la a spune că rescrierea istoriei este o chestiune personală a fiecărui cercetător sau producător de istorie scrisă, mai mult sau mai puțin dispus să facă curățenie în segmentul cronologic sau în aspectul particular pe care el îl cunoaște cel mai bine, deoarece s-a aplecat îndelung, uneori pe durata vieții sale, asupra lui.

Rescrierea istoriei, pe segmente sau compartimente, echivalează cu îndepărtarea zgurei care s-a tot strîns de-a lungul deceniilor asupra filonului autentic al istoriei naționale. Din punctul de vedere al generației mele, cred cu toată convingerea că generația tînără precum și generațiile de istorici ce vor urma au dreptul la preluarea unui teren curățat de zgură. Operația revine în primul rînd celor care au contribuit la acumularea ei, deoarece tot ei sînt cei mai în măsură să știe unde și cum au cedat presiunilor ideologice. Altfel, vom fi siliți să asistăm la o lungă etapă de infirmare treptată a falselor adevăruri transformate cîndva în certitudini agreeate și folosite de autoritatea politică.

Mi se pare că rescrierea istoriei a început deja, deși într-un ritm din cale-afară de modest și cu noi excrescențe de rău augur. Pînă la urmă, rescrierea istoriei nu va putea fi despărțită de progresul general al democratizării societății românești. Procesele se intercondiționează.

Sper să fi putut răspunde cu folos la întrebările care toate au vizat miezul fierbinte al actualei istoriografii românești. Dacă am dreptate în această privință, am totodată un motiv în plus să vă mulțumesc pentru atenția acordată domeniului!

IOAN GRIGORESCU - ansamblu din expoziție

Librăria

din fundul curții

HUMANITAS

Legea sponsorizării a apărut des pomenită (cu speranță, cu jind, cu disperare, cu năduf) în discuțiile artiștilor, oamenilor de cultură, redacțiilor culturale. Dar ea întârzie. Și dacă se va întâmpla ca noi, reprezentanții culturii de tranziție, să nici n-o mai apucăm, va fi nu numai din cauza defectuosului cadru de promulgare a legilor în România, ci și pentru că (așa cum spiritele lucide, ca să nu le numesc cinice, nu se sfiesc să o afirme) o astfel de lege ar deturna spre cultura cvasi-agonică parte din impozitele pe care statul le vinează pentru sine. Cît se cirpește el cu astfel de sume, cît de bine administrează ce cîștigă luînd șapte piei de pe cultură este cu totul altă discuție.

Într-un organism bolnav, organele sănătoase compensează cît pot disfuncțiile celorlalte. Inițiativa județelor, a Inspectoratelor de cultură, a primarilor, a directorilor de societăți autonome ce se ocupă cu difuzarea cărților etc. pot sprijini arta, cultura, care, precum se știe, dintotdeauna au cerut, cu fragilitatea lor, un protector, un mecena etc. "Nume" care deja aparțin mitologiei culturale românești de la această oră au venit în cursul ultimei săptămîni în două județe (Bistrița și Ialomița) la două colocvii pe teme de largă deschidere (*Personalizarea puterii și Spre o literatură fără frontiere*); în paralel, s-a deschis o Casă a Cărții (la Bistrița) și s-au dat premii literare (la Slobozia). Mi se pare firesc să-l amintim pe cei doi reprezentanți ai Inspectoratelor de cultură care și-au dovedit deja, după doi ani și jumătate de funcționare, atît calitățile de organizatori, cît și dorința de a continua sau a crea o tradiție: Olliv Mircea și Nicolae Stan. În ambele cazuri, ei au fost secondatți de o echipă dinamică și asistați de reprezentanții autorităților locale - în speță, primarii. Cu convingerea că o emulație în acest sens este pe cale să se formeze, deschidem paginile actualității noastre culturale oricărui inițiativă de acest gen și de această calitate. (G. A.)

Saloanele Liviu Rebreanu - ediția a X-a

● Inaugurarea Casei Cărții (într-un sediu nou, dar cu o istorie deja veche, în care numele directoarei Societății Aletheia apără des, pentru că prin strădaniile ei, în primul rînd, s-a păstrat clădirea) a fost primul punct din programul Saloanelor Liviu Rebreanu din această toamnă. Cornelia Tuță, directoare din mai 1990 a Centrului de librărie Bistrița a făcut, după apariția legii 31 demersurile pentru a trece Centrul de librărie în structura prefecturii județene - așa cum cerea legea, și în ciuda riscului de a te afla la discreția unei puteri locale ale cărei interese cîteodată nu coincid cu cele ale culturii. La acea dată, clădirea viitoare Casei Cărții era deja începută, finanțată de bugetul local. A urmat hotărîrea guvernului care obliga centrele de librărie să treacă în structura Ministerului Culturii. Centrul de librărie Bistrița își va asuma sarcina să continue construcția pe banii lui, transformîndu-se, în aprilie 1991, în Societatea Aletheia, care se va trezi însă într-un război continuu cu prefectura, neconsolată să piardă viitorul sediu al Casei Cărții. Societatea Aletheia și-a asumat riscul să dea în judecată prefectura județeană și judecătoria i-a dat cîștig de cauză. Procesul este încă pe rol, procuratura făcînd recurs, deși vineri 4 dec. la ora 11 s-a tăiat

panglica de inaugurare a Casei Cărții, și autorii așteptați în oraș au dat autografe. Societatea Aletheia funcționează deocamdată cu 10 spații de desfășurare (Bistrița-Năsăud, Beclean, Sîngeorz-Băi, Teaca), librăriile specializate pe carte au deschis și secții de papetărie (cu dreptul de a vinde discuri, casete, aparatură foto, aparate electrice, jucării).

Ne-am îndepărtat de cultură prin astfel de amănunte? De actualitatea culturală în nici un caz nu. Pentru că reticența editurilor față de scriitori se datorează tirajelor mici pe care cărțile le obțin la anchetare, dar în aceste tiraje mici nu atît (sau nu doar) dezinteresul publicului contează, cît rețeaua de centre de librărie din țară care nu mai este funcțională.

● La punctul al doilea al programului Saloanelor Liviu Rebreanu a fost inclusă o discuție despre proză (Cornel Moraru, Gabriela Adameșteanu, Gheorghe Crăciun, Alexandru Vlad). A doua zi a avut loc colocviul intitulat *Personalizarea puterii*, moderatori Gabriel Liiceanu și Andrei Pleșu. O parte a intervențiilor (Ion Mureșan - *Mie îndreptar de bătut zmeii*) a și apărut în revista "22" (numărul 49). Celelalte își vor găsi locul în numerele viitoare.

ANDREI PLEȘU

Despre Gabriel Liiceanu

● Mi-e foarte greu să vorbesc despre prietenul meu, dl. Liiceanu, pentru că mi se pare puțin necuviincios să tot vorbim unul despre altul, mai ales că n-avem suficiente lucruri rele de spus și putem lăsa impresia că sîntem complezenți. Adevărul este că dl. Liiceanu n-a încetat și nu încetează să mă contrarieze. Lucian Blaga are o pagină în care spune că cele mai mari performanțe în materie de cultură rezultă din inadecvare. Platon era "un sculptor rătăcit în filozofie". Și la Gabriel Liiceanu am sentimentul că reușita lui se bizuie pe o fericită inadecvare. El are un temperament de pedagog public și de om al scrisului, de literat, de scriitor, dar se pronunță și funcționează în perimetrul celei mai riguroase filozofii. Era fatal ca în acest conflict de structură să se nască o tensiune speculativă specifică și un titlu de carte cum este *Cearta cu filozofia*. Numai un om care trăiește patetic rigorile filozofiei se poate "certa" la nivel înalt cu abuzurile ei sistematice, cu excesul de limbaj tehnic, cu lipsa ei de transparență ș.a.m.d. Este un scriitor și un gînditor care se mișcă mereu pe un hotar, pe o limită (ca să folosesc unul dintre termenii lui preferați) foarte riscantă între construcție filozofică și patos existențial. Din cauza asta îl citeșc întotdeauna cu surpriză și cu sentimentul că, oricît de bine l-aș cunoaște, îmi este tot mai misterios. Aș fi foarte bucuros ca, revenirea la filozofie, să fie tot mai insistentă, și ca drama angajată filozofic pe care ea o presupune să-și găsească expresia într-o serie de cărți, pe care, dacă dinșul nu are răgazul să le publice la *Humanitas*, mă angajez să le găsesc un loc de publicare la altă editură.

LES NOUVEAUX CAHIERS DE L'EST

● "Ce poate să facă scriitorul? Are mai multă putere în Est decît în Vest? Este mai semnificativ locul lui în societățile care se schimbă (zilnic și mult) decît în societățile amenințate de nemîșcare?"

Accasta este tema grupajului intitulat "Scriitorii - puterea celor fără de putere", apărut în numărul 3 din *Les nouveaux cahiers de l'Est*, una dintre cele mai apreciate reviste consacrate literaturii din această parte (pierdută și pe cale de a fi recuperată, să sperăm) a Europei. Revista *Les nouveaux cahiers de l'Est* îl are ca redactor șef pe scriitorul Dumitru Țepeneag, iar *Centre National des Lettres* și-a dat concursul la apariția ei. În comitetul de redacție sînt reprezentate toate literaturile Estului; redactorul șef pentru România colaborează cu Marie-France Ionesco și Alain Paruit.

● Prima serie a revistei, intitulată *Cahiers de l'Est*, apărută în 1975 și 1980, a cuprins 20 de numere. Au publicat în paginile lor, între alții: Eugène Ionesco, Octavio Paz, Milan Kundera, Václav Havel, György Konrad, Paul Goma, Nicolae Breban, Leonid Dimov, Virgil Mazilescu, Daniel Turcea.

● Din 1991 apar *Les nouveaux cahiers de l'Est*. În primul număr, grupajul

(*Attitudes*) se concentrează pe tema "Țapului ispășitor" (Țiganul, evreul, intelectualul). Este reluat cu acest prilej și un articol al lui Andrei Cornea, apărut în "22" - *Scenarii vechi, actori noi*. Proza îi aparține lui Bohumil Hrabal, iar poezia lui Mircea Cărtărescu. Lucian Raicu, Mircea Iorgulescu și Matei Vișniec scriează articole de critică literară.

În numărul al doilea, tema este "Estetismul și tabu-urile sale". Semnează: Emil Brumar, Ladislav Klima, Nicolae Breban, Sebastian Reischmann, Mircea Nedelciu, Mircea Cărtărescu, Corina Ciocărlie ș.a.

● Revenim la numărul 3, ultimul apărut. Grupajul care se întreabă "Ce putere mai au scriitorii în Est" (întrebare care plutește în aer și la noi, deși nu se discută pe măsură) este introdus de un important eseu al lui Michel Déguy, intitulat *Scriitorul și intelectualul*. Cum a-l rezuma înseamnă a pierde distincțiile subtile vom da numai cîteva citate (inevitabil simplificatoare și ele).

● "Mai poate încă produce scriitorul un efect la distanță, după ce «alchimia verbului» a fost curățată în cursul ultimelor generații literare nu numai de superstiția, ci și de credința ei? Mai poate el să atingă sufletele, să convingă mințile, să schimbe

mentalitățile?... Nu informații, ci emoții (care se întind ca focul) le comunică literatura oamenilor, făcîndu-i capabili să conceapă mai multe adevăruri: pentru că, dacă eroarea este una singură, adevărurile sînt multiple. Omonimia care ascunde diferența între artist și intelectual, între «poet» și eseist poate să tulbure reflecția pe această temă."

● "Intelectualul este o ființă care încearcă să ocupe o vedere exterioară partidelor aflate într-un raport anume de forțe. Și pentru că totul este luptă, vederea sa ia în considerație (și discernămintul lui judecă) partea celui mai slab - partida oprimaților, a celor uitați, a damnaților pămîntului, a neputincioșilor. Prin luciditate sinoptică și profetică, el încearcă să înțeleagă și să arbitreze - ceea ce înseamnă însă ridicarea partidei oprimaților, ca să se «reechilibreze ansamblul». De aceea intelectualul se află de obicei în poziția de «trădător» al casei sociale, al partidei căreia îi aparține aproape automat prin puterea și notorietatea obținute. Din spirit de dreptate el trădează clanul și complotul permanent al celor puternici."

● "Comunitatea ține la intelectual. Prin contemporaneitatea cu timpul său, scriitorul, artistul este și el un intelectual. Leșirea în agora înseamnă acum intrarea în

DUMITRU ȚEPENEAG

Foto: I. CUCU

ecran. Scena devenită mondială, planetară este ecranizată - ecrane de bursă, ecrane publicitare, ecrane informative informatizate, panourile fără număr ale Televizualului. Competiția pentru ecran face să se uite faptul că literatura vorbește despre ceea ce nu se vede pe ecrane."

● Prin mărturii și interviuri grupajul încearcă să dea răspunsuri întrebării "ce înseamnă să scrii acum" în toate capitalele Estului. Răspunsurile arată că grijile cotidianului deturneză publicul de la literatură, iar noile libertăți banalizează

GABRIELA ADAMEȘTEANU

JAPONIA ÎN 12 ZILE (IV)

În afara celor câteva luni după război cît Partidul Socialist s-a aflat la putere, în rest ea a fost deținută fără întrerupere de Partidul Liberal Democrat. Dacă nu există posibilitatea alternanței partidelor, dacă puterea nu se mișcă, apare corupția – așa cum apa devine mîloasă cînd stagnează. (Și metafora, și opinia îi aparțin lui Hyosuke Kujiraoka, membru PLD, deputat în Camera Reprezentanților. El a vizitat România în 3 zile, l-a văzut și pe președintele Iliescu și consideră că România nu este lipsită de câteva atît-uri: pămînt fertil, bogății naturale, o populație echilibrată din punct de vedere demografic, lipsa datoriilor.) Revenind la PLD japonez, trebuie specificat că lupta pentru putere, scăzînd în afara partidului, s-a întezit înăuntru. După părerea lui Hyosuke Kujiraoka, acum ne aflăm în momentul alternanței – ori poate chiar al unei apropiate sciziuni în PLD. Dar politicienii japonezi cîntăresc atent riscul de a merge singuri în alegeri. Mai degrabă coaliție de clanuri decît partid veritabil (după părerea corespondentului lui *Le Monde*, Philippe Pons), PLD a fost și mai este încă dominat de clanul Takeshita (cu cei 104 parlamentari, el depășește în Dietă principalul partid de opoziție, PSI).

În noiembrie, cînd noi ne aflăm acolo, clanul Takeshita era cvasi-divizat între doi lideri noi – Ozawa și Obuchi. Ichiro Ozawa, 36 ani, se conturase ca reprezentant al unui grup reformator care cerea restructurarea partidului. Abil, competent, Ozawa era și el parțial compromis de recentul scandal de corupție, care agita lumea politică, fiind înrudit cu actorul principal, fostul vicepreședinte PLD, Shin Kanemaru. Mai puțin cunoscut în lumea politică, Obuchi, noul secretar general PLD, înlocuitorul lui Kanemaru, pare a fi de altfel tot un pion al șefului de clan, fostul prim-ministru Noboru Takeshita, care "rămîne pivotul rețelelor de drenaj ale fondurilor financiare din clan" (*Le Monde*).

Negocierile dintre diversele clanuri ale PLD se petreceau în spatele ușilor închise și

(mi s-a părut) nu îndestul de vizibile presei, deși înfruntările din Dietă și dezvăluirile neașteptate țineau zilnic prima pagină a ziarelor. În discuție se afla și o reformă electorală – a sistemului de alegeri. Pînă atunci, în circumscripțiile mici se alegea un singur deputat, iar în cele mijlocii și mari de la 3 pînă la 5 deputați. Proiectul aflat în dezbateră publică a Dietei propunea un singur deputat pentru aceeași circumscripție, pentru a evita situațiile cînd electorul ajunge să ezite între cei cîțiva, dîndu-și votul nu pentru un anume program politic, ci împins de alte determinări, de cu totul altă natură.

Bugetul oferit de guvern pentru activitatea

unui deputat este între 20 și 30 milioane de

yeni pe an. Deputatul își poate lua 2 secretari (pentru asta primește 10 milioane yeni pe an). Dacă vrea să își ia mai mulți (eventual și în circumscripție, ca să fie la curent cu doleanțele ei), partidul sau deputatul însuși vor asigura plata secretarilor. De aceea există obiceiul ca diferitele firme, întreprinderi etc. să ofere sume de bani deputaților – pentru ca aceștia să le reprezinte interesele. Activitatea deputatului, campania sa electorală costă cca. 100 milioane yeni, dar bugetul pentru attea partide cîte există este relativ redus în raport cu aceste sume. De aceea, cifra publicată a cheltuielilor nu e cea reală, ea ascunde cifra mult mai mare în care sînt incluse și sumele date de firmele sau persoanele susținătoare – sponsorii, cu un cuvînt tot mai frecvent în România.

Așa s-a declanșat scandalul din jurul lui Shin Kanemaru, fostul vicepreședinte PLD care și-a dat demisia din parlament după ce s-a dovedit că primise 500 milioane yeni de la firma de transport Sagawa Express. Potrivit legislației administrative în vigoare, donația și utilizarea ei ar fi trebuit publicate.

Donații "ratate"

Fostul președinte al PLD, Shin Kanemaru, și-a dat demisia din Camera Reprezentanților, la mijlocul lunii octombrie, înconjurat de aspre critici publice pentru faptul că primise ilegal, pentru campania electorală, o donație de 500 milioane yeni.

Ca "expiere", Kanemaru s-a arătat gata să ofere unor asociații publice nespecificate suma de 500 milioane yeni, echivalentul donației politice primite ilegal în ianuarie 1990 de la Hiroyasu Watanabe, fostul președinte al companiei de transporturi Tokyo Sagawa Kyubin. El a făcut aceste declarații la începutul lunii noiembrie, în fața judecătorilor, precizînd totodată că suma primită de la firma Tokyo Sagawa Kyubin o distribuise unui număr de 60 de membri ai Dietei din clanul Takeshita al PLD. Kanemaru condusese acest clan pînă la demisia sa din Dietă. El a specificat că a dat instrucțiuni secretarului său șef, Masahisa Haibara, cel care primise în mod direct fondurile de la Watanabe, să împartă banii colegilor săi.

Ca urmare – a declarat Kanemaru –, el nu-și amintește cine a primit bani, și cît. (după *The Japan Times*)

Cazul Kanemaru/Sagawa este prima ocazie cînd această lege, spărută după război, a fost aplicată. Legea prevede ca în caz de infracțiune să se achite o amendă de 200.000 yeni – o sumă mică, ce a stîrnit nemulțumirea opiniei publice, chiar dacă Shin Kanemaru a plătit-o. Membrii în vîrstă ai PLD ar fi vrut chiar să-l păstreze în post pe Kanemaru, dar tinerii i-au cerut demisia. La fel, aducerea lui Kanemaru în fața Dietei s-a negociat cu insistență în cele 12 zile cît ne aflăm și noi acolo. Ca ripostă, PLD a cerut să fie aduși în fața parlamentului și reprezentanții ai partidelor de opoziție, implicați în alte scandaluri de corupție. Cît despre opoziție, ea a refuzat să voteze o suplimentare de buget pentru care fusese convocată sesiunea extraordinară a Dietei, dacă nu este adus Kanemaru. Presa japoneză (criticată de tinerii japonezi pentru lipsa ei de incisivitate) arăta totuși prin articole, și prin sondaje, cifre mai mult decît elocvente referitoare la lipsa de popularitate a primului-ministru, Kiichi Miyazawa, și a politicienilor aflați probabil în cea mai scăzută cotă de credibilitate din perioada postbelică. Și aceasta în ciuda faptului că Japonia este o supraputere economică, nestresată de problemele sociale ale surorilor ei occidentale.

Femeile cer demisia lui Takeshita

Un grup de femei a protestat marți 10 noiembrie a.c. în fața reședinței din Tokyo a fostului prim-ministru Noboru Takeshita, cerînd demisia acestuia din funcțiile sale actuale pe motiv că ar exista legături între guvernul lui și unele grupări de dreapta și gangsteri.

La ora 10, 30 a.m., cînd femeile au sosit la fața locului, poliția le-a împiedecat să se apropie mai mult de 50 metri de locuința premierului. Femeile au discutat cu poliștii, care în cele din urmă au permis unui grup de opt femei să se apropie de intrare, unde au cerut o întrevvedere cu Takeshita. Neprimind nici un răspuns, femeile au introdus în cutia de scrisori a casei acestuia o scrisoare prin care cereau demisia lui Takeshita din Dietă (parlamentul japonez).

PSDJ și alte partide din opoziție le cer lui Takeshita și fostului vicepreședinte al Partidului Liberal Democrat, Shin Kanemaru, să facă declarații în Dietă în ce privește presupusul lor amestec în scandalul Tokyo Sagawa Kyubin – referitor la anumite fonduri și la legăturile lor cu lumea interlopă.

(după *Evening News*, 11 noiembrie 1992)

Dietă se deschide și se concentrează asupra scandalului nerezolvat cu o facțiune a PLD

Convocată la 30 octombrie, Dieta și-a început lucrările într-o atmosferă de intrigă tragi-comică aproape shakespeariană. Primul-ministru Kiichi Miyazawa are nevoie de un buget suplimentar de 87,7 bilioane yeni ca să ridice economia. Pentru aceasta însă el trebuie să se sprijine foarte puternic pe o structură de putere în partidul de guvernămînt mult diferită de cea care l-a pus pe el în funcție. În ultima sesiune a Dietei, Miyazawa a putut funcționa cu sprijinul celei mai puternice facțiuni a PLD, cea a fostului prim-ministru Noboru Takeshita, condusă de Shin Kanemaru și Ichiro Ozawa.

Cu Kanemaru în dizgrație și cu Ozawa încolțit, Miyazawa a găsit sprijin la o altă aripă a clanului, controlată de însuși Takeshita (Seiroku Kajiyama, președintele Comitetului Parlamentar PLD și liderul recent stabilit al clanului, Keizo Obuchi).

În ciuda urgenței legislației care să contribuie la ridicarea economiei, întreaga atenție a Dietei a fost concentrată pe complicațiile financiare oneroase ale lui Takeshita cu Susumi Ishii, fostul lider al celei mai întinse grupări mafioate din Tokyo (Yakuza).

(după *Japan Access*)

Epilog

Actualul prim-ministru Kiichi Miyazawa a format un nou guvern primit cu rezervă de opinia publică. Comentatori avizați consideră că formarea lui este legată mai degrabă de obligația administrativă de a forma un nou executiv la această dată, decît de presiunea opiniei publice, sătula de imoralitatea actorilor politici.

Gabriela Adameșteanu (redactor-șef), Rodica Palade (redactor-șef adjunct), Gabriel Andreescu, Andrei Cornea (publiciști comentatori), Andreea Pora (șef secție), Oana Armeanu (redactor), Mariana Dinu (secretar gen. de red.), Anton Burtea (șef serviciu tehnic), Cornelia Nicolae (contabil), Radu Dobândă (șef serv. corectură), Manuela Gheorghiu (corectură), Gina Marin (fotoreporter), Didina Marc, Maria Filip (procesare texte), Mircea Ionescu, Ioan Condor, Mihnea Chiuiu, Flori Sava (difuzori)

Responsabil de număr: Rodica Palade

Redacția și administrația: București, Calea Victoriei 120. Telefon 614.17.76, Fax. 614.15.25. ISSN-1220-5761

Tiparul executat la
TIPOREX srl
Tehnoredactare computerizată
Gabriel Murgășanu